

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

Átiktatva: J/89.

J/16858. számú

beszámoló

**Magyarország energiapolitikájának végrehajtásáról,
valamint a piacnyitásról**

**Előadó: Dr. Kóka János
gazdasági és közlekedési miniszter**

Budapest, 2005. június

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

J/16858. számú

beszámoló

**Magyarország energiapolitikájának végrehajtásáról,
valamint a piacnyitásról**

**Előadó: Dr. Kóka János
gazdasági és közlekedési miniszter**

Budapest, 2005. június

TARTALOMJEGYZÉK

1.	Az energiapolitika fogalma, célkitűzései, megvalósítása	4
1.1.	Az energiapolitika fogalma, célkitűzései.....	4
1.2.	Az 1993. évi energiapolitikai irányelvek.....	4
2.	Az energiapolitika 1993. évi alapelveinek megvalósulása	5
2.1.	Ellátásbiztonság, az importfüggőség mérséklése, a beszerzés diverzifikálása, a stratégiai készletezés	5
2.1.1.	Ellátási helyzetkép	5
2.1.2.	Az energiaellátás diverzifikációjának lépései.....	9
2.1.3.	Az energiahordozók stratégiai készletezése, szükséges tartalék-kapacitások	10
2.1.4.	Alaperőmű beruházás kormányzati előkészítése.....	11
2.2.	A környezetvédelmi szempontok érvényesítése.....	11
2.3.	Energiatakarékosság, az energiahatékonyság növelése	12
2.4.	A legkisebb költség elve, nyilvánosság az energetikai döntéseknél	14
2.5.	A szénbányászat helyzetének rendezése a nemzetgazdasági érdekek előtérbe helyezésével.....	15
2.6.	Az energiaszektor privatizációja, az energiaellátás jogi szabályozása (a piacnyitás előtt)	17
3.	Piacnyitás Magyarországon	18
3.1.	A villamosenergia- és a gázellátás szabályozásának jogharmonizációs szempontjai az EU irányelvek alapján	19
3.1.1.	A villamosenergia-szektor szabályozása a 96/92/EK irányelv alapján.....	19
3.1.2.	Összefoglaló a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2003/54/EK irányelvről	20
3.1.3.	A földgázpiac szabályozása a 98/30/EK irányelv szerint	23
3.1.4.	Összefoglaló a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2003/55/EK irányelvről	24
3.2.	A villamosenergia-piac megnyitása Magyarországon.....	25
3.2.1.	Kettős modell: közüzemi szegmens és versenypiac.....	25
3.2.2.	Versenyeztetési és engedélyezési eljárás új kapacitás létesítésére	26
3.2.3.	A hálózathoz való hozzáférés szabályai, tarifái	26
3.2.4.	A fogyasztók feljogosításának mértéke	27
3.2.5.	Határon keresztül történő szállítás	27
3.2.6.	Rendszerirányítás	27
3.2.7.	A villamosenergia-árak szabályozása	28
3.2.8.	A szabadpiaci szegmens arányának az alakulása a villamosenergia-piacon	28
3.2.9.	Átállási költségek	29
3.2.10.	A megújuló energia felhasználásával, a hulladékból nyert energiából, valamint a hőenergiával kapcsolatban termelt villamos energia támogatása.....	29
3.2.11.	A liberalizált piac veszélyei	30
3.3.	A földgázpiac megnyitása	30
3.3.1.	A földgázpiac modellje 2004. január 1-jétől	30
3.3.2.	A földgázpiac működése 2004-ben	31

3.3.3.	Közszolgáltatási kötelezettségek, kizárólagos jogok	32
3.3.4.	A földgázárak szabályozása.....	32
4.	Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése és klímapolitikai összefüggések	33
4.1.	A Kiotói Jegyzőkönyv (KJ) és a hozzá kapcsolódó mechanizmusok.....	34
4.2.	Az Európai Unió CO ₂ emisszió kereskedelmi rendszere (EU ETS).....	34
5.	A hazai energiaellátás jelenlegi feszültségpontjai	35
5.1.	A földgázrendszer fejlesztésének a szükségessége	35
5.2.	Energiatakarékosság, energiahatékonyság-növelés szükségessége.....	36
5.3.	A megújuló energiahordozó-felhasználás növelése	38

MELLÉKLETEK

1. Az energiapolitika fogalma, célkitűzései, megvalósítása

1.1. Az energiapolitika fogalma, célkitűzései

E fogalomba beletartozik az energiaellátás és az energiagazdálkodás feltételrendszerének a kialakítása, a jövőbeni energiaigények és a számításba vehető energiaforrások tartós összhangjának a biztosítása, a fogyasztóvédelem, a környezetvédelem, a nemzetközi kötelezettségek teljesítését garantáló feltételrendszer kidolgozása, a gazdasági fellendülés szempontjainak figyelembevétele, valamint a társadalmi érdekek érvényesítése.

Energiapolitikai alapelv, hogy az energetikában a piaci viszonyok legyenek az uralkodók, de ugyanakkor elkerülhetetlen az ettől esetenként eltérítő állami beavatkozás; például hazai szénbányászat támogatása, szociálpolitikai szempontok érvényesítése, kapcsolt energiatermelés, illetve a megújulóknak preferálása stb.

Az energiapolitika alapvető rendeltetése, hogy az ország indokolt energiaszükségletének kielégítését kellő előrelátással megalapozza.

Az állam országos hatáskörű hatóságai révén szabályozza, illetve ellenőrzi a természetes monopolpiacokat, kezeli a szükséghelyzeteket. Az állam szerepvállalása piacgazdasági viszonyok mellett is szükséges a fenntartható fejlődés, a környezetvédelem és az energiahatékonyság szempontjainak érvényesítése érdekében.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás folyamatában Magyarország részt vett és EU tagállamként részt vesz azokban a nemzetközi egyezményekben, amelyek kapcsolatainkat erősítik és egyidejűleg növelik távlati energiaellátásunk biztonságát. Energiapolitikánk – az Energia Charta és a Nemzetközi Energia Programról szóló Egyezmény értelmében is – nagy súlyt helyez a többi országgal közös és koordinált tevékenységre az energiaforrások feltárásában és fejlesztésében, a nemzetközi energiakereskedelemben való részvételre, a biztonsági alapelvek megtartására, az energiafelhasználás hatékonyságának javítására, a környezet óvására, a szakemberek továbbképzésére. Érdekeinket érvényesíteni kell a kelet-nyugati irányú kereskedelmi forgalomban, kihasználva kedvező földrajzi adottságainkat. Rendkívül fontos bekapcsolódásunk a nyugat-keleti irányú tőke és technológia, valamint a kelet-nyugati nyersanyag és energia áramba. Lehetőségeink kihasználásával rendszerkapcsolataink fejlesztésének terheit – a tranzitforgalom gazdasági előnyei révén – vélhetően mérsékelni tudjuk, de nem szabad megfeledkezni ennek esetleges káros környezeti hatásairól sem.

1.2. Az 1993. évi energiapolitikai irányelvek

Az 1990-es évek elején Magyarország energiaellátása nagymértékben függött az akkori Szovjetuniótól. Ezen egyoldalúság oka az volt, hogy vezetékes energiahordozó kapcsolataink – az Adria kőolajvezeték kivételével – csak keleti irányban épültek ki. Az 1990. évi rendszerváltást követő politikai, gazdasági és társadalmi átalakulás energiapolitikánk újragondolását, és a piacgazdasági követelményekhez történő igazítását igényelte. **A magyar energiapolitikát 1992-ben fogadta el a Kormány, majd 1993-ban az Országgyűlés.**

A magyar energiapolitika Országgyűlés által is elfogadott főbb alapelvei:

- a) **Az energiaellátás biztonságának a megőrzése, fokozása**, ezen belül:
 - az egyoldalú **energiaimport-függés mérséklése**, az energiabeszerezés diverzifikálása, technikai-mennyiségi feltételeinek megteremtése;
 - a **stratégiai készletek**, tartalék kapacitások növelése.
- b) A **környezetvédelmi szempontok érvényesítése** mind a meglévő energiatermelő és -fogyasztó berendezéseknél, mind a jövőbeni fejlesztéseknél.
- c) Az **energiatakarékosság** szerepének fontossága, a megújuló energiahordozók részarányának növelése, az **energiahatékonyság** javítása, ezáltal a magyar gazdaság versenyképességének fokozása.
- d) A **legkisebb költség** elvének a **versenyelemek** fokozatos bővítésével történő érvényesítése az energiarendszer fejlesztésénél és működtetésénél. Az energetikai döntéseknél és az ezekhez kapcsolódó államigazgatási eljárásoknál a **nyilvánosság szerepének** fokozása; az adott döntésekben, eljárásokban közvetlenül érintett társadalmi környezet véleményének a figyelembevétel.
- e) A **szénbányászat helyzetének rendezése** a nemzetgazdasági szempontok előtérbe helyezésével.
- f) **Piackonform szervezeti, tulajdonosi, közgazdasági és jogi szabályozási környezet** megteremtése annak érdekében, hogy az energiafogyasztók védelme megvalósuljon, és a magyar energiagazdaság fokozatosan képes legyen alkalmazkodni a majdan kialakuló egységes európai energiapiachoz.

Az 1993. évi magyar energiapolitika alapelvei, stratégiai céljai az európai integrációs törekvéseinkkel, a piacgazdaság megvalósulásával, a verseny mind szélesebb kiterjesztésével vannak összhangban. Az Országgyűlés által 1993-ban elfogadott energiapolitikai alapelvek, stratégiai célkitűzések ezért ma is iránymutatóak és érvényesek.

Az Országgyűlés az energiapolitika elfogadásakor – 21/1993. (IV. 9.) OGY határozatában felkérte az illetékes – jelenleg a gazdasági és közlekedési – minisztert, hogy két évente számoljon be az energiapolitika megvalósulásáról. Jelen Tájékoztató célja az Országgyűlésnek előírt beszámoló esedékes teljesítése.

2. Az energiapolitika 1993. évi alapelveinek megvalósulása

2.1. Ellátásbiztonság, az importfüggőség mérséklése, a beszerzés diverzifikálása, a stratégiai készletezés

2.1.1. Ellátási helyzetkép

A hazai energetika forrásszerkezetét 2003-ban a 2.1.1-1. sz. táblázat foglalja össze a hazai statisztikában rendszeresített kimutatás szerint. A forrásszerkezettel kapcsolatos fő megállapítások jelzik a 2002-2003. évek közötti változásokat. A belföldi felhasználás 1090 PJ volt, 31 PJ-lal több mint 2002-ben. Az energiaigény növekedését döntően az előző évinél kedvezőtlenebb

időjárás alakította. A fűtési időszak átlagos napi középhőmérséklete az év első részében (január 1. – április 15.) 2,48 °C volt, míg 2002-ben 5,88 °C. Október 15-től az év végéig 0,86 °C-kal mértek hidegebbet, mint egy évvel korábban. Éves szinten a napi téli középhőmérséklet 2002-ben 5,74 °C, 2003-ban 2,32 °C volt.

Az összenergia-felhasználáson belül a villamosenergia-fogyasztás 39 985 GWh volt, amely 1,6%-os növekedést jelent a 2002. évi értékhez mérten.

2003-ban a rendelkezésre álló energiaforrás 1 218,9 PJ volt, 47,1 PJ-lal, 4%-kal volt több a 2002. évi értéknél.

Az energiaforrások szerkezete, a hazai termelés és import aránya a 2.1.1-2. sz. táblázat szerint alakult.

Összevont energiahordozó mérleg

2002-2003. év

Megnevezés	2002. év tény		2003. év	
	kt, Mm ³ +15°C-on, GWh (1)	PJ (2)	kt, Mm ³ +15°C-on, GWh (1)	PJ (2)
I. TERMELÉS		457,5		431,0
Szén	13 027	112,3	13 301	113,4
Ezen belül: mélybányászat + peremi külf. mátraaljai lignit	5 433	57,8	4 737	50,0
Kőolaj	7 574	54,5	8 564	63,4
Gazolin	1 050	43,0	1 134	46,5
Gazolin	247	10,4	256	10,8
Földgáz (nettó száraz)	3 106	98,6	2 946	95,7
Bányászati PB	193	9,1	207	9,7
Vízerőművi villamos energia	194	0,7	161	0,6
Atomerőművi villamos energia	13 953	152,1	11 013	120,0
Szélerőművi villamos energia	1	0,0	3	0,0
Tűzifa	1 167	14,6		18,2
Egyéb (becsült)		16,7		17,5
II. BEHOZATAL		714,3		786,5
Szén	1 079	26,6	1 403	38,2
Brikett	15	0,3	15	0,3
Koksz	364	10,4	222	6,6
Kőolaj	4 936	206,3	5 273	220,4
Kőolajtermékek	2 169	90,9	1 915	79,8
Földgáz	10 700	364,5	12 176	416,2
Villamos energia (import- export szaldó)	4 256	15,3	6 939	25,0
III. FORRÁS ÖSSZESEN		1 171,8		1 218,9
Le: kivitel		106,0		108,2
készletváltozás		7,2		20,7
IV. BELFÖLDI FELHASZNÁLÁS		1 058,6		1 090,0
ebből: kooperációs villamos energia	39 754		39 985	

Megjegyzés: a primer villamosenergia-forrásokat EU-konform metódus szerint számolva

A hazai energiaforrások energiahordozó csoportok szerinti összetétele**2002-2003. év**

Megnevezés	2002. év		2003. év	
	PJ	%	PJ	%
Szilárd energiahordozók	164,2	14,0	176,7	14,5
ezen belül: szén és szénfélések	149,6	12,8	158,5	13,0
egyéb (tűzifa, faszén)	14,6	1,2	18,2	1,5
Egyéb megújuló	16,7	1,4	17,5	1,4
Szénhidrogének	822,8	70,2	879,1	72,1
ezen belül: kőolaj és termékek	350,6	29,9	357,5	29,3
PB-gáz	9,1	0,8	9,7	0,8
földgáz	463,1	39,5	511,9	42,0
Primer villamosenergia-forrás	168,1	14,4	145,6	12,0
ezen belül: vízerőművi	0,7	0,1	0,6	0,0
atomerőművi	152,1	13,0	120,0	9,9
import villamos energia	15,3	1,3	25,0	2,1
Forrás összesen	1 171,8	100,0	1 218,9	100,0
ezen belül: hazai termelés 1/	457,5	39,0	432,4	35,5
hazai termelés 2/	305,4	26,1	312,4	25,6
behozatal 2/	714,3	61,0	786,5	64,5
behozatal 1/	866,4	73,9	906,5	74,4

A részadatok összegei – a kerekítések miatt – eltérhetnek az összesen adatoktól.

1/ tartalmazza az atomerőművi villamos energiát

2/ nem tartalmazza az atomenergiával előállított villamos energia termeléséhez felhasznált fűtőelemeket.

2003-ban az energiahordozó behozatal – az atomerőművi villamosenergia-termelést a hazai forrásokhoz sorolva – 64%-ra nőtt a 2002. évi 61%-ról (az atomerőművi villamosenergia-termelést – a fűtőelem behozatal miatt – importnak tekintve importfüggőségünk 2003-ban közel 75% volt).

Az energiahordozók forrásszerkezetében a szén- és szénfélések aránya a tárgyidőszakban (158,5 PJ) 13,0%-kal, a bázisidőszakban (149,6 PJ), 12,8%-kal részesedtek.

Az atomerőművi villamosenergia-termelés az előző évi mennyiségtől a Paksi Atomerőmű II. számú blokkjának termelés-kimaradása miatt 21%-kal elmaradt és 9,9%-ot tett ki az összes primer energiaforrásból.

A szénbányászat naturáliában kifejezve 274 kt-val több szenet termelt, mint egy évvel korábban. A mélyművelésű és peremi külfejtéses széntermelés 696 kt-val csökkent, a mátraaljai lignit termelése 990 kt-val nőtt. A brikett-igény kis mértékben elmaradt az egy évvel korábbi értéktől.

A szénhidrogének részesedése a primer energiahordozók között a vizsgált időszakban 72,1% (879,1 PJ), 2002-ben 70,2% (822,8 PJ) volt. A földgáztermelés és import együtt az összes primer energiaforrás 42,0%-át tette ki.

A villamosenergia-rendszer fejlesztése a '90-es években földgáztüzelésű blokkokkal történt, ezáltal a villamosenergia-termelés földgázszükséglete jelentősen emelkedett. Az erőművi rendszer kapacitása megfelelő, a szükséges tartalékkapacitások kiépültek.

A magyar villamosenergia-rendszer 2003. évi maximális csúcsterhelése december 11-én 17 órakor jelentkezett és 6 140 MW volt. Ennél alacsonyabb volt a 2002. évi maximális csúcsterhelés, ami december 12-én 17 órakor jelentkezett és értéke 5 980 MW volt. A Paksi Atomerőmű az országos kooperációs villamosenergia-igény 27,5%-át biztosította. Ez a mennyiség – a 2. blokk kazettáinak tisztításánál bekövetkezett üzemzavar miatt – közel 7,6%-ponttal elmaradt az egy évvel korábbi értéktől.

2003. évben 6 939 GWh villamos energia export-import egyenleg valósult meg a bázisidőszak 4 256 GWh export-import egyenlegével szemben, a Paksi Atomerőmű termelés-kiesését részben pótolva (az import növekedését jelentős részben a 2003. január 1-vel megindított villamosenergia-piacnyitás eredményezte).

2.1.2. Az energiaellátás diverzifikációjának lépései

Magyarország számára a '90-es évek elején egyedül az orosz területről bejövő 10 Mrd m³/év kapacitású Testvériség távvezeték jelentette a földgáz importforrás lehetőséget. A **földgáz-beszerezés diverzifikálása** érdekében megépült, és 1995-ben üzembe lépett az ún. **HAG vezeték** Baumgarten és Győr között, amelynek kapacitása jelenleg 4,5 Mrd m³. A HAG vezeték a baumgarteni csomópontban csatlakozik az osztrák gázvezeték rendszerhez és több magisztrális távvezetékhez (a TAG-hoz, a WAG-hoz és a Nyugat-Európába menő orosz gázvezeték rendszer déli szárnyához). A HAG vezeték döntően kétirányú beszerzés fizikai feltételeit elégíti ki, mivel közismert tény, hogy az EU földgázigényének jelentős része orosz importra épül és a HAG vezetéken beérkező földgáz is vélhetően orosz forrásokból eredhet.

Magyarország **kőolajellátása**, tekintettel a kétoldalú betáplálási lehetőségekre (keletről, Oroszország felől a Barátság vezetéken, délről, az Adria tengerről az Adria vezetéken), megfelelőnek mondható. Az Adria vezeték jelenleg az Adria felől egyirányú szállításra alkalmas, de a vezeték üzemeltetésében érintett államok egyezményt írtak alá a vezeték kétirányú szállításra való alkalmassá tételéről. Ha ez megvalósul, Oroszország exportálni tud a tengeren keresztül kőolajat, a vezeték által érintett országok ebben az esetben jelentős tranzitbevételekre tehetnek szert.

A **villamosenergia-ellátás** színvonalának növelése céljából 1990-ben indította el Magyarország a nyugat-európai villamosenergia-rendszerhez (nevének korábbi rövidítése UCPTÉ, jelenlegi UCTE) való kapcsolódás folyamatát. A csatlakozás előkészítéseként Győr-Bécs között 400 kV-os távvezeték épült, amely 1993-ban lépett üzembe. A csatlakozási tervhez társultak a cseh, a lengyel és a szlovák villamosenergia-rendszerek is, így a csatlakozási folyamat e négy ország együttműködésében valósult meg. A négy ország villamosenergia-rendszerét magában foglaló CENTREL rendszeregyesülés 1992. évi megalakulását követően 1995. október 18-án lépett párhuzamos üzembe az

UCPTE-vel. 1999. január 1. óta a magyar villamosenergia-rendszer – a CENTREL többi tagjával együtt – az UCPTE társult tagja, 2001-ben pedig a CENTREL tagjai teljes jogú tagokká váltak (a rendszer nevének rövidítése ekkor változott UCTE-re).

Az Országgyűlés által 1993-ban előírt diverzifikációs célkitűzések új vezeték-kapcsolatok révén történő megvalósítása, valamint az UCTE tagság elérése mellett fontos energiapolitikai feladat volt a nyugat-európai szervezeti, intézményi kapcsolatok kialakítása. E téren az egyik legjelentősebb lépés volt, hogy az OECD tagságunkat követően, elsőként a volt szocialista országok közül, **Magyarországot 1996-ban felvették a Nemzetközi Energia Ügynökség (IEA) tagjainak sorába.**

Magyarország e szervezet tagjaként részesévé vált annak a bonyolult védelmi mechanizmusnak, amely az olaj-kinálat regionális vagy globális csökkenése esetén is megőrzi a tagországok gazdaságának működőképességét, mérsékli az energiaellátás zavarainak súlyos következményeit.

Magyarország IEA tagsága fontos kiegészítő eleme az OECD-vel való együttműködésnek, elősegíti fő törekvésünket, gazdaságunk felzárkózását a világ fejlett országaihoz. Megszilárdítottuk energiaellátási helyzetünket, megnöttek az ellátás diverzifikációjába való tőkebevonás esélyei. Elismertté vált földrajzi helyzetünkből adódó tranzit szerepünk és nemzetközi pozíciónk erősödött. OECD tagfelvételünket követően az e területen belül működő **Nukleáris Energia Ügynökség (NEA)** is felvette tagjai sorába Magyarországot.

Magyarország 1995 februárjában aláírta az **Európai Energia Charta** záróokmányát, s az ehhez kapcsolódó egyéb dokumentumokat. Ez az összeurópai érdeket is szolgáló kezdeményezés hivatott megkönnyíteni a kelet-nyugati irányba történő energiaszállítás és a nyugat-keleti irányban kialakuló tőke- és technológia-transzfer közötti összhangot.

2004. május 1. óta Magyarország az Európai Unió tagja, ennek megfelelően a magyar energiapiac a belső energetikai piac részévé vált. A magyar energetikai vállalkozások a többi tagállam vállalkozásaival azonos feltételek szerint vehetnek részt a belső energetikai piacon, és ezzel párhuzamosan biztosítani kell az EU-s vállalkozások magyarországi működésének lehetőségét.

2.1.3. Az energiahordozók stratégiai készletezése, szükséges tartalék-kapacitások

1993-ban lépett hatályba a **stratégiai kőolaj és kőolajtermék készletezés feltételeit és intézményét szabályozó törvény.** Ennek előírása alapján 1999-ig fokozatosan – az előző évi nettó importra vetítetten – 90 napos szintre kellett növelni a stratégiai készletet. 1993. év végén az ország mintegy 20 napra elegendő biztonsági készlettel rendelkezett, s 1998 végére elértük a 90 napos készletszintet.

Földgázból a téli időszak csúcsigényeinek kielégítésére jelenleg 3,38 Mrd m³ gáz föld alatti tárolására van lehetőségünk. Az ellátás kockázatainak mérséklése szükségessé teszi a gáztárolók és a tárolt földgázt a fogyasztókhoz eljuttató szállító-kapacitások további – a téli csúcsigény növekedés biztonságos kielégítését lehetővé tevő – bővítését.

A **villamosenergia-fogyasztók** biztonságos ellátása, valamint a nyugat-európai villamosenergia-rendszerhez történő csatlakozásunk megkövetelte, hogy a magyar villamosenergia-rendszer megfelelő mértékű ún. szekunder tartalék kapacitással rendelkezzen (az UCTE keretében valamennyi együttműködő partnernek rendelkeznie kell a saját rendszerében a legnagyobb működő blokknak megfelelő kapacitású, perces nagyságrendű időtartamon belül mobilizálható tartalékkal). E tartalék célokat szolgáló erőművi kapacitás Sajószögeden és Litéren épült, egyenként 120 MW-os teljesítménnyel, továbbá Lőrinciben létesült egy 160 MW teljesítményű csúcskapacitás. E rendszerirányítási és csúcsgazdálkodási szempontból fontos létesítmények megvalósulásával a tartalék kapacitások terén az UCTE követelmények teljesültek.

2.1.4. Alaperőmű beruházás kormányzati előkészítése

Az országgyűlési határozat 4. pontja előírta a Kormány számára az esetlegesen szükségessé váló alaperőmű beruházás előkészítését, az alaperőmű típusának és telepítésének a meghatározását.

Az 1994. évi XLVIII. törvény, ami a jelenleg hatályos 2001. évi CX. törvény előtt szabályozta a villamosenergia-ellátást, előírta az erőműrendszer fejlesztés kétévenkénti kormányzati felülvizsgálatát. Az EU irányelvvel harmonizáló 2001. évi CX. törvény az erőművi beruházásokat teljes jogkörrel vállalkozói döntésként határozza meg. Az állami szerep az ellátási biztonságot úgy segíti elő, hogy esetleges előre látható kapacitáshiány esetén a Magyar Energia Hivatal tendert ír ki új erőmű létesítésére.

Az alaperőmű előkészítése így már nem állami feladatot jelent az új jogi szabályozás szerint, az OGY határozat 4. pontja aktualitását veszítette. A Magyar Energia Hivatal folyamatosan figyelemmel kíséri a hazai erőmű-kapacitások alakulásának a helyzetét és szükség esetén megteszi a Gazdasági és Közlekedési Minisztériummal egyeztetett lépéseket.

2.2. A környezetvédelmi szempontok érvényesítése

Az 1995-ben hatályossá vált környezetvédelmi törvényt követte az erőművi kibocsátásokat szabályozó 22/1998. (VI.26.) KTM rendelet, majd ezt hatályon kívül helyezte a 10/2003. (VII. 11.) KvVM rendelet. E rendeletek az 50 MW_{th} és az ennél nagyobb hőteljesítményű tüzelőberendezések légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeit írják elő.

Az új levegőtisztaság-védelmi jogszabály meglévő erőművi tüzelőberendezések esetében 2004. végéig türelmi időt biztosított az EU konform kibocsátási határértékek betartására. A rendelet szerint azonban a moratórium lejártával a határértékeket túllépő erőművek tovább nem üzemeltethetők, a környezetvédelmi hatóság által leállításra kerülnek. Az erőművek leállításával kapcsolatban meg kell oldani a rekultivációs feladatokat is (égetési és füstgáztisztítási maradékok elhelyezése, salakhányók bezárása, a táj helyreállítása).

Az energetikára vonatkozóan a környezet védelmét szolgálják a további jogszabályok: a környezeti hatásvizsgálatról és a környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 20/2001. (II. 14.) és a 193/2001. (X. 19.) Korm. rendeletek, a folyékony fűtőanyagok kéntartalmának a csökkentéséről szóló 17/2003.(IV.14.). GKM-KvVM-PM rendelet, a kibocsátási szinteket szabályozó 7/2003. (V. 16.) KvVM-GKM rendelet, valamint környezetterhelési díjról szóló 2003. évi LXXXIX. törvény és végrehajtási rendelete.

A kénemisszió csökkenés eddig a fluidtüzelésű kazánoknál (Bakonyi Erőmű Rt. Ajkai Üzeme) és a Mátrai Erőműben a 3x200 MW-os blokkok környezetvédelmi beruházásánál, valamint a Vértesi Erőműben következett be. A Pécsi Erőmű, a Kazincbarcikai Erőmű és az Ajkai Erőmű a széntüzelést részben gázzal, részben biomasszával (fahulladék) váltotta fel, így biztosítja a jövőbeni üzemeltetés lehetőségét.

A magyar erőműrendszer fejlesztésének keretében az új erőműveket úgy kell létesíteni, hogy azok a környezetvédelmi előírásokat maradéktalanul teljesítsék. A fenntartható fejlődés biztosításának egyik legfontosabb eleme energetikai szempontból a környezet- és természetvédelemmel kapcsolatos költségek elismerése az árban.

A környezetvédelmi előírások teljesítése döntő részt a levegő tisztasággal van összefüggésben. E területet két levegőszennyező kibocsátásával kapcsolatos **nemzetközi vállalás** érinti:

- a Kén-II. Egyezmény szerint az ország kéndioxid kibocsátását – az 1980. évi szinthez képest – 2010-ig 60%-kal kell csökkenteni (ez összhangban van a 10/2003. (VII. 11.) KvVM rendelet előírásaival);
- a Kyoto-i Klímaegyezmény szerint az ország széndioxid kibocsátását – az 1985-1987. év átlagához képest – 2010-ig 6%-kal kell mérsékelni;
- a Göteborgi Jegyzőkönyv szerint a kéndioxid kibocsátást 1990-hez képest 46%-kal, a nitrogénoxidok kibocsátását 17%-kal kell csökkenteni, ami összhangban van a 81/2001/EK irányelv előírásaival.

A Kén-II. Egyezmény vállalásaival összhangban van az új levegőtisztaság-védelmi szabályozás, valamint a fokozódó energiatakarékosságra irányuló kormányzati szándék. A Kiotói Jegyzőkönyv is szükségessé teszi az energiatakarékossági tevékenység javítását, valamint a hazai energiafelhasználáson belül a megújuló energiaforrások részarányának erőteljes növelését. Az energetikai ágazatnak nagy a vízfelhasználása és szerepe van a veszélyes hulladék-képződésben; ezeket a problémákat megfelelő technológiaváltással lehet csökkenteni.

2.3. Energiatakarékosság, az energiahatékonyság növelése

Energiatakarékosságra, valamint megújuló energiahordozó-felhasználás növelésre az alábbi fontos szempontok miatt elengedhetetlenül szüksége van az országnak:

- 70% feletti energiaimport-függőségünk mérséklése érdekében
- a környezet állapotának a javítása, nemzetközi környezetvédelmi kötelezettségvállalásaink teljesíthetősége érdekében,
- az elkerülhetetlen energiahordozó áremelések okozta tehernövekedés ellensúlyozása érdekében,
- a nemzetközi versenyképesség javítása érdekében.

A Németországtól kapott szénszegélyre alapozva 1991-ben jött létre a Német Szénszegély Hitel (jelenlegi neve Energiatakarékossági Hitel Alap). Ez a kedvezményes hitelkonstrukció a mindenkoros jegybanki alapkamat 50%-ával csökkentett kamatozású hitelt biztosít az energiatakarékossági beruházásokhoz. Az Alap nem kapcsolódik a költségvetéshez, ezért ehhez a konstrukcióhoz közvetlen állami támogatás nem járul.

A Kormány 2399/1995. (XII. 12.) Korm. határozatában jóváhagyta **„Az Országos Energiatakarékossági, illetve Energiahatékonyság Növekedést Elősegítő Cselekvési Programot”**.

Közvetlen állami szerepvállalás 1996-ban kezdődött, amikor a Kormány 1113/1996. (XI. 29.) Korm. határozatában rendelkezett az **Energiatakarékossági Hitel Program** létrehozásáról, évente meghatározandó cél- és eszközrendszerrel. E konstrukció 1997-ben, 1998-ban és 1999-ben összesen 2,8 Mrd Ft hitelt biztosított a helyi önkormányzatok tulajdonában lévő közintézmények energiaracionalizáló beruházásaira, 50%-os kamat-preferenciával, amelynek forrása a Gazdasági Minisztérium (a GKM jogelődje) által kezelt Gazdaságfejlesztési Célelőirányzat volt.

Az Európai Bizottság által készített országvélemények megállapították, hogy Magyarország energiapolitikai célkitűzései, valamint azok megvalósításának üteme összhangban vannak az uniós elvárásokkal. Az országvélemények hangsúlyozottan kiemelik, hogy **energiahatékonyságunk a fejlett országokkal való nemzetközi összehasonlításban alacsony és a környezet védelmére tett intézkedéseink nem elégségesek**. Ezt a véleményt a Nemzetközi Energia Ügynökség (IEA) vizsgálatai is megerősítették.

A Gazdasági Minisztérium – az európai energiahatékonysági színvonal közelítése érdekében is – 1999-ben kidolgozta az új energiatakarékossági stratégiát, amelyhez cselekvési programot kapcsolt. **A Kormány 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozatában elfogadta a 2010-ig szóló energiatakarékossági és energiahatékonyság-növelési stratégiát**, és a megvalósulást segítő komplex Cselekvési Programot.

A Program **főbb célkitűzései**, hogy 2010-ig

- A GDP feltételezett mintegy 5% évi átlagos növekedési üteme mellett az energiafelhasználás ne haladja meg az 1,5%/év növekedést. Ehhez az energiaigényességnek évi 3,5%-kal kell mérséklődnie.
- A részben államilag támogatott energiamegtakarítási tevékenységek révén 2010-re kb. 75 PJ/év hőértékű energiahordozó megtakarítása, illetve hazai megújuló energiahordozókkal történő kiváltása szükséges. E megtakarítások révén a kéndioxid kibocsátás 50 kt/év, a széndioxid kibocsátás pedig 5 Mt/év mértékben mérséklődik (ezen célkitűzés összhangban van a Kiotói Jegyzőkönyv CO₂ mérséklési kötelezettségvállalással).

A hosszú távú energiatakarékossági program 2000-ben indult meg, kezdetben vegyesen alkalmazva kamattámogatásokat és vissza nem térítendő támogatásokat. 2001-ben az energiatakarékossági program beolvadt a Széchenyi Terv keretébe és 2002-ben hasonló keretek között folytatódott.

Az energiatakarékossági program célkitűzései között az energiatakarékosság, a hazai energiahatékonyság növelése mellett fontos szerepet kap a megújuló energiahordozó-felhasználás növelése. Hazai adottságaink e téren elsősorban a biomassza és a geotermia felhasználásának

növelését teszik indokolttá, de egyre növekvő szerepe lehet a jövőben a szélenergiának (szélerőművek), valamint a víz- és a napenergiának is. Részben a mezőgazdaság szerkezetátalakításával, másrészt pedig az energiahordozó szerkezet korszerűsítésével függ össze a bio-üzemanyagok alkalmazásának a növelése, amire szintén élő EU irányelv is vonatkozik.

Az energiatakarékossági pályázatok az energiafelhasználók teljes körét érintették, mivel a pályázati rendszerben lakosság, vállalkozások, intézmények, önkormányzatok, egyházak, stb. pályázhatnak és gyakorlatilag minden energiahordozó fajtára vonatkozó energiatakarékossági beruházásokkal.

A 2000-ben megindult hosszú távú energiatakarékossági program egyre fokozódó népszerűséggel működött. 2000-ben 1 000, 2001-ben 5 000, 2002-ben már 9 000 pályázat érkezett be a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium jogelődjéhez.

2003-ban eredményesen működött tovább a Nemzeti Energiatakarékossági Program. 2003-ban 5 480 pályázat érkezett be, amiből 5 000 pályázat a hazai lakások energetikai korszerűsítésére irányult. A program sikerének könyvelhető el, hogy a tárca részéről nyújtott támogatással valósult meg Magyarország első hat új szélerőműve. A 2003. évi támogatások révén a megvalósult pályázatok eredményeként 1 140 TJ/év energiamegtakarítás keletkezett és 1,4 Mrd Ft-tal csökkent a hazai energiafogyasztók évenkénti energiaköltség ráfordítása.

2004. évben a hazai támogatással működő pályázati rendszer mellett az Európai Unió társfinanszírozásával „Energiagazdálkodás környezetbarát fejlesztése” program indul a Környezetvédelmi Infrastruktúra és Operatív Program (KIOP) keretében. Ebben a pályázatban 1 200 MFt áll rendelkezésre 2004. évre, amiből 900 MFt az EU-tól származó támogatás. A program keretében energiahatékonyság-javító és megújuló energiahordozó-felhasználás növelő pályázatokat lehet beadni. A KIOP program 125 MFt-nál nagyobb projektek befogadását teszi lehetővé és a hazai pályázatokhoz képest magasabb támogatásokat lehet ebben a rendszerben elnyerni. Pályázhatnak önkormányzatok és vállalkozások, a pályázótól és a pályázati céltól függően differenciáltak a támogatási hányadok.

Az energiatakarékosság és a megújuló energiahordozó-felhasználás növelése a hazai energiapolitikának és az EU energiapolitikájának is fontos prioritása, melynek állami támogatása a költségvetés nehéz helyzete mellett is nélkülözhetetlen. A társadalmi igények, a gazdasági és energiaellátási szempontok és az EU tagállamok felé irányuló elvárások az állami szerepvállalást egyaránt indokolják.

2.4. A legkisebb költség elve, nyilvánosság az energetikai döntéseknél

A kereskedelmi forgalomban lévő energiatípusok árai a piaci verseny keretében, a verseny által szabályozott módon változnak. A verseny egyrészt előmozdítja, hogy a kínálati és keresleti viszonyoknak megfelelően alakuljanak az árak, másrészt az egyensúly megtartásához szükséges kínálati oldali fejlesztéseket piaci eszközök közreműködésével hozza létre. A vezetékes energiaszolgáltatásban a legkisebb költség elvét a hatósági árszabályozás és ezen belül a Magyar Energia Hivatal törvényi felhatalmazás alapján végzett szabályozói tevékenysége érvényesíti. A kereslet és kínálat egyensúlyához

szükséges forrásbővítést (erőművi és földgázimport kapacitások létesítése) szintén a piaci viszonyoknak kellene előmozdítaniuk. Az egyensúly megbomlásának veszélye esetén a törvényi szabályozás a Magyar Energia Hivatalnak ad felhatalmazást új kapacitások létesítésének kezdeményezésére a legkisebb költség elvét érvényesítő pályáztatás keretében.

Az erőmű-létesítési folyamat demokratizmusának, a környezetvédelmi szempontok figyelembevételének biztosítására adta ki a Kormány a 146/1992. (XI. 4.) kormányrendeletet, amelyet a **73/1996. (V. 22.) kormányrendelet** váltott fel. E rendelet előírja – meghatározott erőmű nagyság felett – a létesítésben érintett **közösség megfelelő tájékoztatását** és véleményének kötelező figyelembevételét. A rendeletek megjelenése óta **tizenöt erőmű létesítése már közösségtájékoztatási-közmeghallgatási folyamat keretében indult meg.**

2.5. A szénbányászat helyzetének rendezése a nemzetgazdasági érdekek előtérbe helyezésével

Az erőmű-bánya integrációk 1993-1994-ben kerültek létrehozásra. Az integrációból kimaradt, gazdaságtalan bányák fokozatos bezárásáról – 1998. év végi határidővel – a Kormánynak a Bányász Szakszervezettel 1994-ben kötött megállapodása rendelkezett. Ezen bányák működése érdekében széntermelésük átvételével az MVM Rt. jelentős szerepet vállalt.

A Kormány 2199/1999. (VIII. 6.) Korm. határozatával elfogadott „A magyar energiapolitika alapjai, az energetika üzleti modellje” előterjesztés az alábbi alapelveket rögzítette:

1. A bánya-erőmű integrációban működő bányák az erőművi környezetvédelmi moratórium, illetve az erőművek működési engedélyének a lejártáig maradhatnak fenn.
2. Az európai csatlakozással párhuzamosan kialakuló versenypiac szellemében a veszteséges széntermelést meg kell szüntetni, csak azok a szénbányák maradnak fenn, amelyek termékei iránt fizetőképes kereslet mutatkozik és a bányatermékek árbevétele maradéktalanul fedezi a termelés ráfordításait.
3. Az ezredfordulón túli szénbányászati modell fontos eleme a környezetvédelmi elemek fokozott érvényesítése. Tovább folytatódik a bányászati tevékenységgel okozott környezeti károk felszámolása, főleg a vállalkozók által történő finanszírozásban, amelyet részben a költségvetésben e célra elkülönített pénzeszközök, részben az Európai Uniótól elnyerhető támogatások egészítenek ki.

A bányászati támogatások fokozatos megszüntetéséről a 2163/1999. (VII. 8.) Korm. határozat intézkedik. Tekintettel arra, hogy a kormányhatározat értelmében a működési támogatások leépítésre kerültek, a tulajdonosok ezen bányák (Feketevölgy, Putnok, Lencsehegy) bezárása mellett döntöttek. A leépítésre kerülő bányászok 6-24 havi átlagkeresetnek megfelelő újratelepítési támogatásban részesültek és a szénbányászati térségekben a tárcák és az önkormányzatok együttműködésével felgyorsult az új munkahelyek teremtése.

1995. július 4-én a Kormány nevében eljáró, privatizációért felelős tárca nélküli miniszter és a két reprezentatív ágazati szakszervezet megállapodást kötött a villamosenergia-ipar privatizációja folytán bekövetkező létszámváltozások

rendezésére. A „**Megállapodás**” ekkor előírta, hogy az ÁPV Rt-nek az iparág privatizációjából származó bevétele 5%-a szolgált ennek fedezetére, és a felhasználás a villamosenergia-ipari társaságok privatizációjával összefüggésben keletkezett létszámváltozások kapcsán, az állami ellátási rendszerben biztosított jogcímekek mellett, azokat kiegészítve történhet.

- A „Megállapodás” végrehajtásáról **1998. május 8-án** a pénzügyminiszter és a privatizációért felelős tárca nélküli miniszter újabb megállapodást kötött a Villamosenergia-ipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetségével és a Bánya- és Energiaipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetségével. Ez utóbbi megállapodás szerint a humánpolitikai problémák enyhítésére a társaságok addigi értékesítéséből származó bevétel 5%-a, legfeljebb azonban 8,6 Mrd Ft használható fel.
- A szakszervezetek által tett javaslat következtében **2002. szeptemberében módosult** a villamosenergia-ipari társaságok privatizációjával kapcsolatosan felmerült ágazati humánpolitikai kérdések tárgyában 1995. július 4-én kötött megállapodás 2.1. pontjának végrehajtásáról szóló 1998. május 8-án aláírt **Megállapodás**, mely a villamosenergia-iparban dolgozók mellett a bányászatban dolgozókat is érintette.

A módosítás kiterjesztő jellegű volt, melynek legfontosabb elemei: az egyes – munkaviszonyuk megszűnése miatt – kedvezményekre **jogosultak körének kibővítése** az integráción kívüli szénbányák közül három bányatársasággal (Lencsehegyi Szénbánya Kft., Rudolf Kft., Duszek Kft.). A Megállapodás nem terjed ki a Putnok Bánya Kft. és a Feketevölgy Bánya Kft. dolgozóira, mivel ők már részesültek állami támogatásban, újrakezdési támogatásban, valamint a **jogosultsági időtartamok meghosszabbítása**.

A 2300/2004. (XII. 1.) Korm. határozattal módosult a **2002-ben módosított, az 1998-ban megkötött Megállapodás**. A módosítással a Kormány a humánpolitikai problémák enyhítésére biztosítható forrás 475 millió Ft-tal történő kiegészítéséről rendelkezett.

A Kormány, valamint a BDSZ, illetve a VDSZSZ között a villamosenergia-piac nyitása következtében felmerülő humánpolitikai problémák megoldása érdekében **2003. szeptember 3-án új megállapodás** jött létre, amelynek végrehajtására intézkedési terv készült és az intézkedés tervben foglaltak végrehajtása évente kerül áttekintésre. Az intézkedési terv a létszámleépítéssel érintett dolgozók szociális biztonságának fenntartását, a bányászati területeken működő közösségi szolgáltatások fennmaradását, a bányász hagyományok és tradíciók megőrzését szolgáló megfelelő intézkedések kidolgozását, a szociális párbeszéd fejlesztését hivatottak biztosítani, amelyek fedezéséhez a Kormány forrásokat biztosít.

A létszámleépítésre kerülő dolgozók ellátását segítette elő az is, hogy a Kormány 2003. év során módosította a bányásznyugdíjról szóló 150/1991. (XII. 4.) Korm. rendeletet. A bányászati munka nehézségének elismerését jelenti, hogy most már önmagában a 25 év föld alatti szolgálati idő vagy az 5 ezer föld alatti műszakszám lehetőséget biztosít a nyugdíjjogosultságra. A rendelet ugyanakkor a szénkülfejtéses munkakörben dolgozó alanyi jogosultak körét is kiterjeszti a műszaki, termelésirányítói munkakörben dolgozóakra. A humánpolitikai feladatok kezelésében sokat segített a bányásznyugdíjról szóló kormányrendelet 2003. évi

módosítása azzal, hogy a munkavállalók közül munkaviszonyuk megszűnése esetén többen élhettek a lehetőséggel, amely számukra végleges megoldást is jelentett.

A 2003-2004 során megvalósult bányabezárások következtében három nagy bányászati hagyományokkal rendelkező térségben, a Mecsekben, Borsodban és Tatabányán szűnt meg a bányászkodás. Hosszú távon a Márkushegyi Bányaüzem és a Mátrai Erőmű Rt. külfejtéseinek működésére lehet számítani, mert ezen bányák olyan erőművek célbányái, amelyek a környezetvédelmi követelmények teljesítése érdekében végrehajtották a szükséges beruházásokat (retrofit), így a továbbműködés feltételeit megteremtették.

Az uránbányát a kedvezőtlen geológiai viszonyok és a kis ércelőfordulás miatt csak gazdaságtalanul lehetett működtetni, így korábbi kormánydöntés alapján 1997. év őszén a termelés befejeződött, az uránbányát bezárták. A bányabezárást követő tájrehabilitációs munkálatok jelenleg is folynak.

2.6. Az energiaszektor privatizációja, az energiaellátás jogi szabályozása (a piacnyitás előtt)

Az Országgyűlés által 1993-ban jóváhagyott energiapolitika egyik legfontosabb stratégiai célkitűzése a piacokonform tulajdonosi, szervezeti, közgazdasági és jogi szabályozási környezet megteremtése.

A '90-es évek gazdasági és társadalmi átalakulásának megfelelően meg kellett alkotni az energia szektor piacokonform és tulajdonsemleges törvényi szabályozását. Az 1993-ban, illetve 1994-ben hatályba lépett bánya-, villamos-energia- és gáztörvények már a tulajdonosi szerkezettől függetlenül szabályozták az engedélyköteles tevékenységek gyakorlásának a feltételeit, valamint a szolgáltatók és a fogyasztók közötti jogviszonyokat. **Megalakult a Magyar Energia Hivatal** (továbbiakban: Hivatal), amelynek alapvető funkciója a földgáz és a villamosenergia-árszabályozás előkészítése, az energetikai társaságok működési engedélyének kiadása, illetve a fogyasztók érdekvédelme (ez utóbbit megerősítette az 1997. évben elfogadott fogyasztóvédelmi törvény is). A Hivatal 1998-tól a távhőszolgáltatási szektor szabályozásában is szerepet kapott.

Az 1995. évi első privatizációs fordulóban, majd az ezt követő további két privatizációs ütemben (1996-ban és 1997-ben) kialakultak az energiaszektor magántulajdonosi viszonyai:

- a nyolc erőművi társaságból hat többségi, külföldi szakmai befektetői tulajdonba került, ezen belül 4 erőműtársaság külföldi, 1 magyar társaság többségi tulajdona, 1 pedig külföldi pénzügyi alap tulajdona,
- a hat nagy gázszolgáltató és hat áramszolgáltató társaság többségi tulajdonosai külföldi cégek, illetve azok hazai leányvállalatai,
- a MOL Rt. részvényeinek döntő többsége hazai és külföldi pénzügyi befektetők tulajdonába kerültek,
- az MVM Rt. és két erőművi társaság (Paksi Atomerőmű Rt., Vértesi Erőmű Rt.) állami tulajdonban maradt.

Jelenleg a MOL Rt. részvényeinek már csak 11%-a van állami tulajdonban és folyamatban van a gáz üzletág eladása.

Az OGY határozat előkészítésének az időpontjában az energetika szabályozásának az első számú elképzelése egy Európai Unió jogrendjével harmonizáló energetikai kerettörvény volt (ezt kívánta elősegíteni az OGY határozat 6. pontja).

Az európai uniós csatlakozás előkészítése még hangsúlyosabbá tette a jogi harmonizációt. Az EU az energetikát nem kerettörvénnyel, hanem egy-egy területre vonatkozó jogszabályokkal, irányelvekkel szabályozza (pl. villamosenergia-ellátásról szóló irányelv, gázellátásról szóló irányelv, stb.).

A hazai jogrend az EU szabályozással összhangban fenntartotta a korábbi szabályozási rendszert, külön törvénnyel szabályozva a hazai villamosenergia-ellátást, a hazai gázellátást, a bányászatot, illetve a többi energetikai területet.

A kerettörvény elképzelése így aktualitását veszítette.

3. Piacnyitás Magyarországon

Közel ***tíz évig tartó előkészítést követően fogadta el az Európai Parlament és a Tanács a villamos energia piac belső szabályairól szóló*** – időközben hatályon kívül helyezett – ***96/92/EK irányelvet.*** A hosszas egyeztetési folyamat eredményeként kompromisszumos szabályozási struktúra született, amely egyaránt magában foglalja az állami tulajdonú integrált monopólium melletti piacnyitást és a szabad hálózati hozzáférés már működő gyakorlatát.

A tagállami villamosenergia-piacokat fokozatosan, legalább ***az irányelvben meghatározott minimális mértékben kellett megnyitni, figyelembe véve a tagállamokban fennálló rendszereket, valamint azt, hogy a villamosenergia-ipar felkészülhessen a verseny bevezetésére.*** A tagállamokban szükséges piacnyitás mértékét a meghatározott értéknél nagyobb éves fogyasztású fogyasztók piaci részesedése alapján kellett kiszámítani. A tagállamokban 1999. február 27-ig kellett a piacnyitás első ütemét (26,48%-os nyitás, 40 GWh-ás fogyasztási küszöb alapján) végrehajtani.

A piacnyitás irányelv szerinti eredeti további lépcsőfokai a következők voltak: 2000. februárban 28% (20 GWh-ás fogyasztási küszöb alapján), 2003. februárban 33% (9 GWh-ás fogyasztási küszöbérték alapján). A tagállamok tapasztalatai rendkívül kedvezőek, mind a fogyasztók, mind a villamosenergia-ipari vállalkozások körében pozitív volt a piacnyitás fogadtatása, a villamos energia ára kezdetben minden tagállamban csökkenő tendenciát mutatott.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás legfontosabb előfeltétele volt az Európai Unió jogszabályaival harmonizáló hazai jogi szabályozás megteremtése. Ennek keretében meg kellett alkotni a 96/92/EK, valamint a gázpiacra vonatkozó 98/30/EK irányelveknek megfelelő hazai jogszabályokat, amelyek a korábbi, teljes körűen hatósági árakra alapozott villamosenergia- és földgázpiac irányelvek szerinti nyitását tették lehetővé.

A vezetékes energiahordozók versenypiacának kialakítását a villamos energiáról szóló ***2001. évi CX. törvény (VET)***, valamint a földgázellátásról szóló ***2003. évi XLII. törvény (GET)*** és az ezek végrehajtását biztosító másodlagos jogszabályok írták elő.

2003-ban az Európai Unió két új irányelvet adott ki: a 2003/54/EK irányelv a villamosenergia-piac nyitására vonatkozó korábbi 96/92/EK irányelvet, a 2003/55/EK irányelv pedig a földgázpiac nyitására vonatkozó 98/30/EK irányelvet módosította és helyezte hatályon kívül. Az irányelvek alapvető célja a piacnyitás felgyorsítása, oly módon, hogy 2004. július 1-től minden – nem lakossági – energiafogyasztó jogilag feljogosított fogyasztóvá válik. Ezen fő eltérés mellett az új irányelvek számos egyéb eltérést is tartalmaznak, amelyeket a 2005. évi jogszabály-módosítások során figyelembe kell venni.

A 2001-ben megjelent VET-et az akkor hatályos EU (96/92/EK) irányelvvel összhangban alkotta meg az Országgyűlés. A 2003/54/EK irányelv előírásaival való összhangot több rendelet módosítása részben biztosította, a további szükséges változtatások a tervek szerint a VET módosításával lesznek átvezetve a magyar jogrendbe. A GET egyes rendelkezéseinek kidolgozásánál már figyelembe lett véve a 2003. elején ismert EU irányelv-tervezet. A 2003/55/EK irányelv konkrét előírásainak átvétele a magyar jogrendbe a rendeletek módosításával részben megtörtént, a további szükséges változtatások a GET módosításakor lesznek végrehajtva.

3.1. A villamosenergia- és a gázellátás szabályozásának jogharmonizációs szempontjai az EU irányelvek alapján

3.1.1. A villamosenergia-szektor szabályozása a 96/92/EK irányelv alapján

A 96/92/EK irányelv a villamosenergia-piac fokozatos megnyitását irányozta elő az EU tagállamaiban. A korábbi irányelv fontosabb tételeit az új irányelv is tartalmazza:

- Az irányelv lehetőséget biztosít a tagállamoknak arra, hogy a piacnyitással párhuzamosan fenntarthatják a közüzemi szolgáltatási kötelezettséget az ellátás biztonságának megőrzése, illetve a fogyasztók és a környezet védelme érdekében.
- Az új termelő kapacitások létesítésének kezelése két módon lehetséges: az engedélyezési, vagy a versenyeztetési eljárás keretében. Ha a tagállam az engedélyezési eljárást választja, az engedélyezés kritériumait, valamint az engedélyezési eljárásra vonatkozó rendelkezéseket közzé kell tenni. Amennyiben az engedélyező hatóság elutasítja az engedély iránti kérelmet, tájékoztatni kell a kérelmezőt az elutasítás indokairól, továbbá biztosítani kell számára jogorvoslati lehetőséget. Az ún. versenyeztetési eljárás esetén az illetékes tagállami szervnek rendszeresen (legalább két évente) közzé kell tenni az új kapacításra vonatkozó várható tagállami igényt. A pályázat kiírásoknak pedig részletes leírást kell tartalmazni a szerződéses feltételekről, valamint az eljárási rendről.
- A tagállamok az ellátás biztonsága érdekében kötelesek rendszerirányítót kinevezni, amely felelős a rendszerben megvalósuló energiaáramlás irányításáért, a termelő létesítmények teherelosztásáért, valamint a szükséges karbantartások és fejlesztések biztosításáért. A rendszer használóit adatszolgáltatási kötelezettség terheli a rendszerirányító üzemviteli feladatainak ellátása érdekében.

- A tevékenységek szétválasztásának követelményei a természetes monopol tevékenységek speciális szabályozását, a keresztfinanszírozások megakadályozását és az átláthatóság növelését szolgálják. A tagállamok területén működő integrált villamosenergia-ipari vállalkozások kötelesek belső számvitelükben külön elszámolást vezetni a termelési, elosztási és szállítási, valamint a nem villamosenergia-ipari tevékenységeikről (ún. számviteli szétválasztás). A rendszer objektív, átlátható és diszkriminációmentes működésének záloga, hogy biztosítani kell a rendszerirányító függetlenségét a többi villamosenergia-ipari vállalkozástól legalább a menedzsment tekintetében.
- A piacnyitás és a verseny kialakulásának motorja a villamosenergia-hálózathoz való hozzáférés biztosítása. Az irányelv által szabályozott két modell közül választhatnak a tagállamok, azonban mindkét eljárásnak objektív, átlátható és diszkriminációmentes kritériumok szerint kell működni. Ha tárgyalásos alapon történik a harmadik fél hozzáférése, biztosítani kell, hogy a termelők, a kereskedők, és a minősített fogyasztók a hálózatok üzemeltetőivel való tárgyalás útján hozzáférjenek a vezetékekhez, és így megköthessék villamos energia kereskedelmi szerződéseiket. A harmadik fél hozzáférése megvalósulhat szabályozott rendszerben is, amikor a szereplők közzétett tarifa megfizetésével szállíthatnak a hálózatokon. A villamosenergia-ipar szerkezetéhez a legkönnyebben a harmadik fél szabályozott hozzáférése modell illeszthető, hiszen ez minden szereplő számára átlátható feltételeket biztosít.

3.1.2. *Összefoglaló a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2003/54/EK irányelvről*

Az irányelv a korábbi irányelv fő szabályainak átvétele, részleges módosítása mellett részletesen szabályozza, hogy a villamosenergia-rendszer irányítóinak (szabályozó hatóság és a rendszerirányítás) feladatai mellett mik a tagállami feladatok. Az irányelv előírásainak legfőbb alanyai a tagállamok, szabályozó hatóságok (Magyar Energia Hivatal), az átviteli és az elosztó hálózati rendszerirányítók.

A tagállamok feladatai

- az elosztó- és az átviteli hálózatokat külön jogi személyeknek kell üzemeltetni;
- a tagállamnak arra kell törekedni, hogy a teljes belső piacon minél egységesebb feltételek valósuljanak meg;
- a tagállam megállapítja a szabályozó hatóság feladatait, hatáskörét;
- biztosítani kell, hogy a háztartási fogyasztóknak, és ha a tagállam szükségesnek tartja, a kisvállalkozásoknak is joguk legyen meghatározott minőségű villamos energiával való ellátásra könnyen összehasonlítható, átlátható és méltányos árakon;
- minimális normák meghatározása a fogyasztóvédelmi, az ellátás biztonsági, és a környezetvédelmi területen;
- a védendő fogyasztók ellátására kijelölhető egy „végső menedékes” szolgáltató;

- a villamosenergia-ágazatban működő vállalkozások számára általános gazdasági érdekből előírható olyan közszolgáltatási kötelezettség, amely a biztonságra, az ellátás folyamatosságára, minőségére és árára, valamint a környezetvédelemre vonatkozik;
- a tagállam hosszú távú tervezést vezethet be;
- minden háztartási fogyasztót, és ha a tagállam szükségesnek tartja, a kisvállalkozásokat is egyetemes szolgáltatásban kell részesíteni;
- megfelelő intézkedések a végső fogyasztók, és a védelemre szoruló fogyasztók védelmére, többek között annak megelőzésére, hogy az ilyen fogyasztókat kizárják az ellátásból;
- magas szintű fogyasztóvédelem biztosítása;
- biztosítani kell, hogy a villamosenergia-szolgáltatók a számlán megadják minden egyes energiaforrás részarányát a szolgáltató által a megelőző évben felhasznált, összes energiahordozó összetételében;
- a szükséges műszaki biztonsági követelmények kidolgozása;
- engedélyezési eljárás alkalmazása, feltételek kidolgozása az új termelői kapacitások létesítésére;
- az ellátás biztonsága érdekében biztosítani kell új kapacitások létesítésére, vagy keresletoldali szabályozási intézkedések meghozatalára közzétett követelményekre alapozott versenytárgyalási eljárás kiírását, ha az engedélyezési eljárás alapján nem létesül elegendő termelői kapacitás, ennek szervezésére, ellenőrzésére és felügyeletére egy testület kijelölése;
- a tagállam által megállapított időtartamra szólóan egy vagy több átviteli, illetve elosztói rendszerirányító kijelölése;
- megkövetelhető a hálózatok rendszerirányítóitól, hogy a termelőlétesítmények teherelosztás során adjanak elsőbbséget a megújuló energiaforrást vagy hulladékot használó, esetleg a kapcsolt hő- és villamos energiát termelő létesítményeknek;
- az ellátás biztonságának érdekében a tagállam határozhat úgy, hogy a belföldi, primer energiahordozót használó termelőlétesítményeknek biztosítsanak elsőbbséget az érintett tagállamban felhasznált villamos energia előállításához naptári évenként szükséges teljes primer energia 15%-át meg nem haladó mértékben;
- szükséges intézkedések meghozatala annak érdekében, hogy a villamosenergia-ipari vállalkozások elszámolásait megfelelően vezessék;
- olyan rendszer létrehozása, amely harmadik fél átviteli- és elosztóhálózathoz való hozzáférését közzétett, minden feljogosított fogyasztóra vonatkozó tarifák alapján lehetővé teszi;
- a tagállam biztosítja, hogy legkésőbb 2004. július 1-től minden nem háztartási fogyasztó, 2007. július 1-től minden fogyasztó feljogosított fogyasztó legyen.
- a tagállam szabályozó hatóságnak egy vagy több illetékes testületet jelöl ki, amely(ek) teljes mértékben független a villamosenergia-ipar érdekeitől;
- a tagállam rendelkezhet úgy, hogy a szabályozó hatóság köteles a tagállam hatáskörrel rendelkező testületéhez formális döntéshozatalra benyújtani a tarifákat és módosításait;
- megfelelő és hatékony mechanizmusok létrehozása, hogy elkerülhető legyen bármilyen piaci erőfölénnyel való visszaélés és felfaló magatartás;

- ideiglenesen a szükséges biztonsági intézkedések megtétele, ha az energiapiacra hirtelen válság lép fel, vagy amikor személyek, készülékek, berendezések biztonsága vagy a hálózat integritása kerül veszélybe;
- háromhavonként a Bizottság tájékoztatása a villamos energia importjáról;
- a tagállam hatályba lépteti a szükséges nemzeti jogszabályokat, hogy legkésőbb 2004. július 1-ig megfeleljen az irányelvnek, erről tájékoztatja a Bizottságot.

A szabályozó hatóság feladatai

- az ellátás biztonságának felügyelete;
- versenytárgyalási eljárás új kapacitások létesítésére: ennek szervezését, ellenőrzését és felügyeletét a szabályozó hatóság is elláthatja;
- felelős a piac megkülönböztetéstől mentességért, a hatékony versenyért és a piac hatékony működéséért, különösen a következők felügyeletével:
 - a rendszerösszekötő kapacitások irányítására és allokációjára vonatkozó szabályok,
 - bármely mechanizmusért, amely a tagállamon belül a villamosenergia-hálózaton keletkező szűk keresztmetszeteket kezeli,
 - az átviteli- és az elosztói rendszerirányítók által nyilvánosságra hozott információk,
 - az elszámolások tényleges szétválasztása,
 - az új villamosenergia-termelők hálózathoz történő csatlakozásának feltételei és tarifái,
 - az átláthatóság és a verseny mértéke;
- a szabályozó hatóságok felelősek legalább a nemzeti hálózathoz való csatlakozás és a hálózati hozzáférés feltételeinek, és a kiegyenlítő szolgáltatások nyújtása feltételeinek kidolgozásáért;
- bármely, egy átviteli- vagy elosztói rendszerirányítóval szemben panasszal élő fél a panaszait a szabályozó hatósághoz nyújthatja be, amely a panasz beérkezését követő két hónapon belül döntést hoz, ez az időtartam két hónappal meghosszabbítható. A döntés kötelező érvényű mindaddig, amíg azt jogorvoslat alapján meg nem változtatják. Ha a panasz a nagyobb, új termelőlétesítmények csatlakozási tarifáira vonatkozik, a két hónapos időtartamot a szabályozó hatóság meghosszabbíthatja. Bármely érintett fél a döntés, vagy a döntéstervezet közzétételét követő két hónapon belül a döntés felülvizsgálatát kérheti. A kérelemnek nincs halasztó hatálya.

Az átviteli rendszerirányító feladatai

- versenytárgyalási eljárás új kapacitások létesítésére: Ha az átviteli rendszerirányító tulajdonosi értelemben teljes mértékben független az egyéb, nem az átviteli hálózattal kapcsolatos tevékenységektől, akkor kijelölhető ennek szervezésére, ellenőrzésére és felügyeletére;
- biztosítja, hogy a hálózat hosszú távon képes legyen kielégíteni a villamos energia átvitelére vonatkozó ésszerű igényeket;
- megfelelő átviteli kapacitás és a hálózat megbízhatóságának biztosításával hozzájárul az ellátás biztonságának fenntartásához;
- szabályozza a hálózat energiaforgalmát, felelős azért, hogy a hálózat biztonságos, megbízható legyen, és hatékonyan üzemeljen, továbbá e vonatkozásban azért is, hogy biztosítsa az összes szükséges kiegészítő szolgáltatás rendelkezésre állását;

- tartózkodik a rendszerhasználókkal vagy a rendszerhasználók csoportjaival szembeni megkülönböztetéstől;
- ellátja a rendszerhasználókat azokkal az információkkal, amelyekre szükségük van a hálózathoz történő hatékony hozzáférés érdekében.

Az átviteli rendszerirányítók szétválasztása

- ha az átviteli rendszerirányító egy vertikálisan integrált vállalkozás része, legalább jogi forma, szervezeti, valamint döntéshozatali szempontból függetlennek kell lennie a nem az átvittel kapcsolatos, további tevékenységektől;
- az átviteli rendszerirányító függetlenségének biztosítása érdekében a következő **minimumkövetelményeket** kell alkalmazni:
 - vállalati menedzsmentek szétválasztása,
 - szakmai érdekeinek figyelembevétele, a független cselekvés lehetőségének biztosítása,
 - az átviteli rendszerirányítónak tényleges, a vertikálisan integrált villamosipari vállalkozástól független döntéshozatali jogkörrel kell rendelkezni a hálózat üzemeltetéséhez, karbantartásához és fejlesztéséhez szükséges eszközöket illetően,
 - teljesítési program összeállítása, amely intézkedéseket határoz meg a megkülönböztető magatartás kizárása.

3.1.3. A földgázpiac szabályozása a 98/30/EK irányelv szerint

A Közösség a '80-as évek végétől foglalkozik a földgázpiac liberalizálásával, melynek eredményeképp 1998. június 22-én kihirdették a Tanács és a **Parlament 98/30/EK irányelvét a belső földgázpiac közös szabályairól**. Az irányelv keretszabályozást adott, lehetővé téve a tagállamok számára a fokozatos piacnyitást, valamint hogy megválasszák azt a szabályozó rendszert, amely legjobban megfelel egyedi piacszerkezetüknek.

Az irányelv hatálya alá tartozik:

A földgáz-távvezetési szállítás, elosztás, ellátás és tárolás, a földgázipar szervezete és működése, a piachoz való hozzáférés, a rendszerek üzemeltetése, a földgáz-távvezetési szállítás, elosztás, ellátás és tárolásra vonatkozó engedélyek megadásának követelményrendszere és eljárásrendje.

Az irányelv fontosabb követelményeit az új irányelv is tartalmazza:

- a földgázipari vállalkozások között versenyt kell létrehozni, és biztosítani kell az egyes társaságok között a diszkrimináció-mentes működést.
- A tagállamok az ellátás biztonsága, az árak színvonalának megőrzése és a környezet védelme érdekében közszolgáltatási kötelezettséget írhatnak elő.
- Az új vezetékek, tárolók építésének és üzemeltetésének engedélyezése során a kijelölt illetékes hatóság (regulátor) objektív, diszkrimináció-mentes, nyilvános követelményrendszer alapján köteles eljárni, biztosítva a kérelmezőnek a jogorvoslathoz való jogot.

- A szállító, tároló és szolgáltató társaságok nem tehetnek kivételt üzleti partnereik között (diszkrimináció tilalma).
- A földgázipari vállalkozásoknak a szállító, tároló, elosztó tevékenységük számviteli elszámolását elkülönítve kell vezetni. Az egyes tevékenységeikről külön-külön mérleget és eredmény-kimutatást kell készíteniük, amit nyilvánosságra kell hozni.
- A földgázipari vállalkozások számviteli rendszerén belül követelmény a tevékenységek szerinti elkülönítés, ez alapján az egyes tevékenységek szerint is mérleg és eredménykimutatás összeállítása, valamint a nem gázipari tevékenységekre vonatkozó konszolidált beszámoló elkészítése úgy, mintha ezeket a tevékenységeket különálló vállalkozások végeznék.
- A földgáz hálózatokhoz való szabad hozzáférést biztosítani kell a tárgyalásos, vagy a szabályozott modell alapján a piacnyitással érintett feljogosított fogyasztók vonatkozásában.
- A rendszerhez való hozzáférést a földgázipari vállalkozások kapacitáshiány, közszolgáltatási kötelezettségük ellehetetlenülése esetén, valamint hosszú távú szerződésük alapján tagadhatják meg.
- A tagállamoknak meg kell határozniuk a feljogosított fogyasztókat, valamint a piacnyitás ütemét 3-5-10 év távlatában.

3.1.4. *Összefoglaló a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2003/55/EK irányelvről*

Ezt az irányelvet az Európai Unió földgázpiacának megnyitását követő első évek tapasztalatai alapján dolgozta ki az Európai Bizottság. Alapvető célja a piaci viszonyok megerősítése, illetve a fogyasztóvédelmi intézkedések újraszabályozása volt.

Az irányelv a korábbi irányelvből átvett fontosabb előírások mellett a **tagállamoknak** a következő feladatokat adja:

- 2004. július 1-jétől minden nem lakossági fogyasztót feljogosított fogyasztónak kell minősíteni, 2007. július 1-jétől minden fogyasztó feljogosítottá válik,
- biztosítani kell a vezetékekhez való szabad diszkriminációmentes hozzáférést minden kereskedő és feljogosított fogyasztó számára,
- a gázipari tevékenységek engedélyek alapján gyakorolhatók, az engedélyezési eljárást a szabályozó hatóság folytatja le,
- a gázipari engedélyesek jogi, illetve számviteli szétválasztását elő kell írni,
- létre kell hozni egy szabályozó szervezetet, amely ellátja a fogyasztóvédelmi feladatokat, ellenőrzi a versenyt, dönt az engedélyesek egymás közötti, illetve az engedélyesek és fogyasztók közötti vitás kérdésekben,
- szükséges kidolgozni a fogyasztóvédelmi, ellátásbiztonsági, környezetvédelmi és műszaki biztonsági szabályokat,
- megfelelő módon garantálni kell az új kapacitások létrehozását.

Az irányelv értelmében létrehozandó **szabályozó hatóság feladatai** a következők:

- ellátja a fogyasztók védelmét,
- gondoskodik az árszabályozásról,
- biztosítja a vezetékekhez való hozzáférést,
- felügyel a földgázpiac diszkriminációmentes működésére,
- kivizsgálja a fogyasztói panaszokat,
- elrendezi az engedélyesek közötti vitákat.

A szállítói rendszerek irányításáért felelős engedélyes felelős:

- a szállítórendszer működőképességéért,
- a rendszerirányítói szolgáltatások biztosításáért,
- a hálózatokhoz való hozzáférés koordinálásáért,
- a piaci szereplők megfelelő információval való ellátásáért.

3.2. A villamosenergia-piac megnyitása Magyarországon

A villamosenergia-piac 2003. január 1-jétől történő fokozatos megnyitásával párhuzamosan működik a versenypiac és a közüzemi piac. Kialakult a hálózatokhoz való átlátható és diszkriminációmentes hozzáférés. A független rendszerirányító, a Magyar Villamosenergia-ipari Rendszerirányító Rt. (a továbbiakban: MAVIR Rt.) 2003. január 1-jétől külön engedélyessé vált. A versenypiacra az egy telephelyen évi 6,5 GWh-nál többet fogyasztók léphettek ki. 2004. május végéig 85 fogyasztó vált meg a közüzemi szolgáltatótól. Fogyasztásuk 6643 GWh/év, ami az országos fogyasztás 20%-a. A vonatkozó rendelet módosításával 2004. július 1-jétől a piacnyitás a fogyasztók 70%-ára terjed ki, minden nem lakossági fogyasztó kiléphet a szabadpiacra. 2004. II. félévében – a jogi szabályozás adta lehetőségek kihasználásával – felgyorsult a piacnyitás és 2004. december 31-ig a kilépett fogyasztók száma meghaladta az 1170-et, fogyasztásuk részaránya 24,84%-ot ért el. A feljogosított fogyasztókat 15 – a Magyar Energia Hivatal által kiadott engedéllyel rendelkező – villamosenergia-kereskedő látja el. A villamosenergia-kereskedők és 6 feljogosított fogyasztó kért és kapott a villamos energia határon keresztüli szállítására engedélyt. A határkeresztező kapacitást a MAVIR Rt. 2003. áprilisa óta aukción értékesíti. A piacnyitás bővülését lassítja, hogy a versenypiacon a kínálat szűkös, mert az erőművek kapacitásait nagyrészt hosszú távú áramvásárlási szerződések keretei között a közüzemi nagykereskedő kötötte le. A szabadpiaci villamos energia nagyobb részét az import tette ki.

3.2.1. Kettős modell: közüzemi szegmens és versenypiac

A fogyasztók szemszögéből nézve ***a villamosenergia-rendszer két részre oszlott:*** a közüzemi fogyasztókat ellátó ***közüzemi szegmens***, valamint a szabadpiacra kilépő feljogosított fogyasztókat ellátó ***versenypiac***.

Közüzemi szegmens:

Közüzemi fogyasztónak minősül automatikusan valamennyi még nem feljogosított fogyasztó, illetve saját döntése alapján bármely feljogosított fogyasztó (aki nem akar élni a feljogosítás adta lehetőséggel vagy visszalép a közüzembe). Közüzemi fogyasztót csak a területileg illetékes közüzemi szolgáltató (a korábbi áramszolgáltató) láthat el villamos energiával államilag meghatározott áron és minőségben. A közüzemi szolgáltató a közüzemi fogyasztó ellátásához szükséges villamos energiát nagyrészt csak a közüzemi nagykereskedőtől szerezheti be.

A termelőktől nagyrészt a közüzemi nagykereskedő vásárolja – jelentős mértékben hosszú távú szerződések keretében – a közüzemi fogyasztók ellátásához szükséges villamos energiát, a kiserőművek által termelt villamos energia vásárlását ugyanakkor átengedi a közüzemi szolgáltatóknak. A közüzemi nagykereskedőnek kizárólagos joga és kötelessége a közüzemi végfelhasználókat ellátó közüzemi szolgáltatók ellátása.

Versenypiac:

A feljogosított fogyasztók villamosenergia-kereskedőktől, illetve termelőktől vásárolhatják a villamos energiát, vagy határon túlról importálhatják. A közüzemi szektorban ténykedő (közüzemi fogyasztókat ellátó) társaságok (közüzemi szolgáltató és közüzemi nagykereskedő) nem tevékenykedhetnek a versenyszektorban, így nem értékesíthetnek villamos energiát a feljogosított fogyasztóknak.

A közüzemi szolgáltatás és az elosztó hálózat üzemeltetése külön engedélyek alapján jelenleg ugyanazon gazdasági társaságok keretében történik. A két tevékenység egymástól számvitelileg (szervezetileg nem) szétválasztott.

Versenypiaci kereskedők kizárólag önálló gazdasági társaságok lehetnek.

3.2.2. Versenyeztetési és engedélyezési eljárás új kapacitás létesítésére

Az 50 MW és ezt meghaladó teljesítményű erőművek létesítéséhez a Magyar Energia Hivataltól engedélyt kell kérni, az 1 MW-nál nagyobb, de 50 MW-ot el nem érő teljesítményű erőművek létesítését pedig be kell jelenteni a Hivatalnak. Az engedélyezés feltételeit, annak objektivitását, átláthatóságát és megkülönböztetéstől való mentességét jogszabályok biztosítják. Az engedélyezés eljárásrendje, követelményrendszere túlnyomó részben megfelel az 54/2003/EK Irányelvben előírt szempontoknak. A VET alapján a Magyar Energia Hivatal erőmű-létesítési pályázatot írhat ki, amennyiben az országban rendelkezésre álló kapacitás hosszú távon nem képes kielégíteni a fogyasztók várható villamosenergia-igényét. A VET felhatalmazást ad a Kormány részére, hogy a pályázat kiírásának módját és feltételeit rendeletben szabályozza.

3.2.3. A hálózathoz való hozzáférés szabályai, tarifái

Az átviteli és az elosztó hálózathoz való diszkriminációmentes hozzáférést a VET minden rendszerhasználó részére biztosítja. Kimondja azt is, hogy a hálózathoz való hozzáférést objektív, átlátható módon, hátrányos megkülönböztetés alkalmazása nélkül tagadhatja csak meg a rendszerirányító a

törvényben meghatározott esetekben és a megtagadást minden esetben indokolni kell. A hozzáférés megtagadása esetén a Magyar Energia Hivatalhoz lehet fordulni állásfoglalásért. A rendszerhez való hozzáférés díjait, valamint az árképzés és áralkalmazás részletes szabályait a gazdasági és közlekedési miniszter rendeletben állapítja meg. Az árképzés és áralkalmazás részletes szabályait a Magyar Energia Hivatal készíti elő.

3.2.4. A fogyasztók feljogosításának mértéke

A feljogosított fogyasztók körének és a feljogosítás ütemének megállapítására a VET a Kormánynak ad felhatalmazást. A villamosenergia-fogyasztók feljogosításáról rendelkező 181/2002. (VIII. 23.) Korm. rendeletnek megfelelően elsőként 2003. január 1-jét követően választási lehetőséget kapott minden fogyasztó, akinek éves villamosenergia-fogyasztása egy telephelyen mérve meghaladja a 6,5 GWh-t. Az új fogyasztók, ha várható éves villamosenergia-fogyasztásuk meghaladja a 6,5 GWh-t és a hálózati engedéllyel legalább 1,3 MVA rendelkezésre álló teljesítményre kötöttek csatlakozási szerződést, a közvilágítás villamosenergia-fogyasztása tekintetében, annak mértékéig az önkormányzatok, továbbá az önkormányzatok a közfeladatuk ellátása tekintetében, amennyiben az éves villamosenergia-fogyasztásuk eléri a 6,5 GWh-t. Ezt a fogyasztói kört az új jogszabályok 2004. július 1-jei hatállyal kiterjesztették a nem lakossági fogyasztók teljes körére. A jogszabály módosítás eredményeképpen a fogyasztói igény 70%-át képviselő valamennyi nem lakossági végső fogyasztó lehetőséget kapott szolgáltató-váltásra (vagy a közüzemben maradásra) 2004. július 1-jétől.

3.2.5. Határon keresztül történő szállítás

Tevékenység folytatására kiadott engedély alapján határon keresztül villamos energiát ki- és beszállíthat a villamosenergia-kereskedő, a rendszerszintű szolgáltatások beszerzése érdekében és mértékéig a rendszerirányító, a közüzemi tevékenysége ellátásához a közüzemi nagykereskedő, továbbá saját fogyasztási céljára a feljogosított fogyasztó.

3.2.6. Rendszerirányítás

A VET létrehozta a független rendszerirányító intézményét és ennek feladatait a kizárólag erre a célra létrehozott részvénytársaság (MAVIR Rt.) látja el. A független rendszerirányító felelős a villamosenergia-rendszer – beleértve a nemzetközi kapcsolatokat is – irányításáért és üzemvitelének biztonságáért. Tevékenysége kiterjed a villamosenergia-rendszer üzemvitelének biztosításával összefüggő feladatok ellátására: a rendszerszintű szolgáltatások, a nemzetközi összeköttetések rendelkezésre állásának, valamint az erőművek biztonságos, környezetkímélő működésének biztosítására. Jogszabály írja elő a rendszerirányító részére azt, hogy más villamosenergia-ipari tevékenységet nem folytathat, ezzel biztosítva függetlenségét az iparágtól jogi, szervezeti értelemben egyaránt.

3.2.7. A villamosenergia-árak szabályozása

A villamosenergia-végfelhasználók 2002. végéig olyan országosan egységes tarifarendszer alapján vásárolták a villamos energiát, ahol nem került szétválasztásra a villamos energia, mint termék és a rendszerhasználati szolgáltatások, így ezek a díjtételek magukban foglalták a rendszerhasználat (beleértve a hálózatok, a rendszerirányítás és a rendszerszintű szolgáltatások) költségeit is.

A hatósági árrendszer jelentős változása következett be 2003. január 1-jével, amikor hatályba lépett a VET és a szétválasztott rendszerhasználati díjakat megállapító miniszteri rendelet, amely megteremtette a piacnyitás egyik alapvető feltételét, a természetes monopolhelyzetben lévő infrastruktúrához való átlátható, diszkriminációmentes hozzáférés lehetőségét. Ezen rendelet a villamos energia átvitel, elosztás, rendszerirányítás és rendszerszintű szolgáltatások hatósági díjait és az ezekkel kapcsolatos egyéb szabályokat tartalmazza. Ezeket a díjakat a feljogosított fogyasztók is megfizetik.

A közüzemi fogyasztók részére – a korábbiakkal azonos struktúrában – fennmaradt a közüzemi végfelhasználói tarifarendszer, amely továbbra is hatósági ármegegyezés alá tartozik.

2004. január 1-vel a főbb erőművek egyedi villamos energia árainak hatósági jellege is megszűnt. A megtermelt villamos energia ára szabadárassá vált, az árakat az erőmű és a vevő közötti szerződések, illetve a hosszú távú szerződések határozzák meg. A kapcsolt villamos energia, illetve a villamos energiát megújuló energiából termelő erőművek esetén egy egyedi szabályozó rendszer, a „kötelező átvétel” intézménye működik (hatósági árakkal).

3.2.8. A szabadpiaci szegmens arányának az alakulása a villamosenergia-piacon

A kormányrendelet első lépésként a hazai villamosenergia-felhasználás 33-35 százalékáig nyitotta meg az árampiacot, majd 2004. július 1-jétől minden nem lakossági fogyasztó számára is biztosította a szabad vásárlás lehetőségét, összhangban az Európai Parlament és a Tanács 2003. június 26-i 2003/54/EK, a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló Irányelvével. A kétlépcsős feljogosítás hozzávetőlegesen háromszázötvenezer fogyasztó számára biztosítja a versenypiacra lépés lehetőségét. Az első év élénk piaci mozgásokat hozott.

2003. május hónap végére a feljogosított fogyasztók száma 22-re bővült, június végére meghaladta a 40-et. 2004. május végére összesen 85 feljogosított fogyasztó lépett ki a versenypiacra, amelyek fogyasztása éves szinten 6 643 GWh, ami az ország összes villamosenergia-fogyasztásának 20%-a.

2004. július 1-jétől, a nem lakossági fogyasztók teljes körű feljogosítása megsokszorozta a potenciálisan piacra lépők számát. 2004. december 31-ig már 1170 volt a szabadpiaci fogyasztók száma, fogyasztásuk aránya 24,84% volt. A feljogosított fogyasztók jelentős része azonban olyan, alapvetően kisfogyasztó, ahol nem gazdaságos a távleolvasható fogyasztásmérés kialakítása. Ezen fogyasztók kezelésére a terhelési profilon alapuló mérés és elszámolás költséghatékony lehetőséget biztosít a versenypiacon történő részvételre.

3.2.9. Átállási költségek

A liberalizációt megelőzően a közüzemi nagykereskedő volt felelős az összes belföldi fogyasztó ellátásához szükséges villamos energia beszerzéséért. A belföldi fogyasztás kielégítése érdekében a közüzemi nagykereskedő (15-20 évre szóló) hosszú távú szerződéseket kötött hazai termelőkkel. Az átállási költségek forrásai a hosszú távú áramvásárlási szerződések. A piacnyitást követően a feljogosított fogyasztóknak lehetőségük nyílik kilépni a közüzemi szektorból, és alternatív forrásból beszerezni a villamos energiát. Mivel a közüzemi nagykereskedő nem kaphat kereskedői engedélyt, vagyis nem értékesíthet villamos energiát feljogosított fogyasztók részére, ezért a közüzemből kilépett fogyasztók fogyasztásával csökkentenie kell portfólióját. Ezt kétféleképpen teheti meg: csökkenti a hosszú távú szerződésekben lekötött mennyiséget (újrátárgyalja a szerződéseit), vagy a feleslegessé váló lekötött mennyiséget aukció segítségével értékesíti. Az átállási költségkompenzáció a hosszú távú szerződések újrátárgyalásából, vagy az aukción történő értékesítésből származó veszteség kompenzálására ad lehetőséget.

Az átállási költségek kompenzálásához szükséges összeget a rendszerirányítási díjba beépített átállási költség díjelem finanszírozza, vagyis a kompenzáció forrása a villamosenergia-fogyasztásra kivetett adó jellegű tétel. Az átállási költség kifizetése éves bontásban, összegének meghatározása a ténylegesen felmerült költségek alapján történik. Átállási költség az 1999. augusztus 18. előtt megkötött hosszú távú szerződések esetében érvényesíthető, legfeljebb 2010. december 31-ig.

Az összeget a Magyar Energia Hivatal felügyelete mellett a rendszerirányító elkülönítetten kezeli.

Az átállási költség hazai alkalmazását el kellett fogadtatni az Európai Unió Versenybizottságával. A magyar hatóságok és a brüsszeli EU Bizottság Verseny Főigazgatósága között többszöri tárgyalások zajlottak le. A Bizottság megállapította, hogy a magyar rendszer olyan összetett, hogy a rendelkezésre álló határidő alatt nem lehet végleges döntést hozni. Javasolta, hogy a Támogatásokat Vizsgáló Iroda vonja vissza a korábbi bejelentését és majd egy új eljárásban, új határidőkkel kell visszatérni erre a problémára. A Pénzügyminisztérium 2005. április 7-én a helyzet újraértékelhetősége érdekében a korábbi bejelentést visszavonta.

3.2.10. A megújuló energia felhasználásával, a hulladékból nyert energiából, valamint a hőenergiával kapcsolatosan termelt villamos energia támogatása

A környezetvédelmi követelmények érvényesítése és a felhasznált energiaforrások bővítése érdekében a VET előírja a megújuló energiaforrás és a hulladék, mint energiaforrás felhasználásának támogatását. A megújuló energiaforrások felhasználásával, a hulladékból nyert energia hasznosításával, valamint a kapcsolt energiatermelő létesítményekben értékesítésre termelt villamos energiára vonatkozó átvételi kötelezettséget, és a kapcsolódó hatósági

árakat az 56/2002. (XII. 29.) GKM rendelet írta elő. A kapcsoltn termelő létesítmények közül a 0,1 MW fölötti teljesítményű, éves szinten a 65%-ot meghaladó energetikai hatásfokú termelők esetében volt garantált a villamos energia átvétele legalább a közüzemi nagykereskedelmi áron, míg a 0,1-50 MW teljesítőképesség közötti távhő célú termelők számára havi 65%-nál nagyobb energetikai hatásfok esetén a garantált átvételi ár a közüzemi nagykereskedelmi áron felül kiegészítő támogatást (ún. KÁP-ot) is tartalmaz (e kiegészítő támogatás a 6 – 50 MW közötti, nem távhő célú termelők számára nem jár). E támogatási alap kezelője a MAVIR Rt., forrása pedig a MAVIR Rt. éves indokolt költségeként a rendszerirányítási díjban beszédett, a Magyar Energia Hivatal által a KÁP céljára elismert pénzösszeg. A kötelező átvétel kapcsán 2003-ban mintegy 9 Mrd Ft KÁP került kifizetésre.

A rendelet 2003-ban és 2004-ben módosult, s a kapcsolt energiatermelés támogatásának újraszabályozása az EU kapcsolt hő- és villamosenergia-termelésre vonatkozó 2004/8/EK irányelve figyelembevételével történik meg.

3.2.11. A liberalizált piac veszélyei

A piac liberalizációjának alapvető célja verseny megteremtésével az árak mérséklése volt. A nyugat-európai példák mutatják, hogy a piacnyitás kezdetén ez a folyamat megindult, de mára negatív hatások is mutatkoznak.

Az Európai Unió területén az átlagosan 70-80%-os kapacitástartalékok tették lehetővé a versenyt. Az elmúlt másfél-két évben azonban az EU országokban általában jelentős áremelkedések következtek be, pl. a német piacon az ár csaknem a másfélszeresére emelkedett. Szakértők ezt annak tulajdonítják, hogy az EU országokban a csak veszteség árán fenntartható erőműveket bezárták és az igények növekedésére a piac nem kapacitásbővítéssel, hanem az árak emelésével reagál.

A liberalizált piac több krízist okozott már (pl. Kalifornia, Észak-Olaszország). A negatív hatások elkerülése érdekében elő kell segíteni, figyelemmel kell kísérni az igénynövekedés miatt szükséges, valamint a rendszer megfelelő biztonsági működését biztosító 20% körüli mértékű tartalékkapacitások kiépülését, továbbá ösztönözni kell az energiefelhasználás hatékonyságának növelését.

A piac liberalizációja is szükségessé teszi a villamosenergia-rendszer határátlépő kapacitásainak a bővítését, ami viszont a beruházási költségek miatt egyúttal az árak emelkedése irányában is hat.

3.3. A földgázpiac megnyitása

3.3.1. A földgázpiac modellje 2004. január 1-jétől

A földgázpiac 2004. január 1-jei nyitásához 2003-ban megjelentek a szükséges jogszabályok és szabályzatok, a Magyar Energia Hivatal a GET szerinti engedélyeseknek kiadta az új működési engedélyeket, így a gázpiac új működésre történő átállásának hatósági feltételei megteremtődtek.

A 2004. január 1-jén hatályba lépett GET a földgázellátás területén tíz olyan tevékenységet nevesít, amely csak a Magyar Energia Hivatal által kiadott működési engedély alapján végezhető. A modell a közüzemi és a versenypiaci szegmens egymás mellett élését alakította ki. A közüzemi szegmens minden eleme (közüzemi nagykereskedelem, közüzemi szolgáltatás), illetve a rendszerhasználat szabályozott, hatósági áron történhet. A monopolisztikus (szállító, tároló, elosztó) rendszerek hatóságilag szabályozott tarifa alapján vehetők igénybe a piaci szereplők részéről, kivéve a versenypiaci szereplők számára a gáztárolást. Az engedélyes tevékenységeknek egymástól és más nem engedélyes tevékenységektől is legalább számvitelileg el kell különülniük (számviteli szétválasztás). A közüzemi nagykereskedelem és a földgáz kereskedelem egy szervezeten belül is végezhető. A szállítói engedélyes rendszerirányítási engedélyen kívül a GET-ben szabályozott más működési engedéllyel nem rendelkezhet. Az elosztói engedélyes 2007. július 1-jét követően a GET-ben szabályozott más működési engedéllyel szintén nem rendelkezhet. Az üzemviteli irányítási feladatokat ellátó szállítói, tárolói és elosztói engedélyesek közül rendszerirányító feladatkörrel a Hivatal által kijelölt egy szállítói engedélyes rendelkezik (MOL Földgázz szállító Rt.), amely rendszerirányítói engedélyt kapott.

Az Európai Parlament és Tanács 2003. június 26-án elfogadta a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló 2003/55/EK számú irányelvét. Az ennek való megfelelés érdekében néhány fontos előírás már előre beépítésre került a GET egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 111/2003. (VII. 29.) Kormányrendeletbe.

A földgáz, mint termék a feljogosított fogyasztók számára 2004. január 1-jétől szabadárassá vált. Ugyanakkor továbbra is szükség van a monopol tevékenységek (rendszerirányítás, szállítás, elosztás, részben a tárolás) hatósági árszabályozására. A GET által meghatározott érvényes földgázpiaci szerkezethez idomulva 2004. január 1-jétől külön ún. „rendszerhasználati rendelet” érvényes a szabadpiacról földgázt beszerző fogyasztókra, és ún. „közüzemi rendelet” a földgázt hatósági áron megvásároló közüzemi fogyasztókra. A földgáz rendszerhasználati díjak megállapításáról szóló 70/2003. (X. 28.) GKM rendelet a szállítás (és rendszerirányítás), az elosztás és a közüzemi nagykereskedőre vonatkozóan a tárolás díjait és azok alkalmazási feltételeit szabályozza. A rendelet megfogalmazásánál fontos alapelv volt, hogy a rendszerhasználati díjakat mindenki fizesse meg, aki a rendszert használja, és tegye ezt annak mértékében, amilyen mértékben a rendszert igénybe veszi. A közüzemi fogyasztók a rendszerhasználati díjakat a hatósági árba építetten – nem elkülönítve – fizetik meg.

3.3.2. A földgázpiac működése 2004-ben

A gáztörvény alapján kezdetben az 500 m³/óra lekötött kapacitásnál nagyobb fogyasztók kaptak jogot a szabadpiacra való kilépésre, majd 2004. január 1-től a jogszabály a szabadpiaci kilépés lehetőségét minden nem lakossági fogyasztóra kiterjesztette. 2004. december 31-ig 23 fogyasztó lépett ki a szabadpiacra, gázfogyasztásuk a 2003. évi arányos gázfelhasználáshoz viszonyítva 5,15%-ot tett ki. A piac nyitottsága jelenleg a jogszabály szerint 67%.

A 2004. január 1-jei piacnyitáshoz a földgázipari szereplőknek már rendelkezniük kellett a Magyar Energia Hivatal által kiadott működési engedélyekkel (földgázszállítási, földgáztárolási, rendszerirányítási, közüzemi nagykereskedelmi, földgáz-kereskedelmi, földgáz közüzemi szolgáltatási, vezetékes PB-gáz szolgáltatási, határkeresztezői, földgázelosztási működési engedélyek), illetve jóváhagyott üzletszabályzatokkal.

A feljogosított fogyasztó ellátására több lehetőséget adnak a jogszabályok. A nyilvántartásba vételét kezdeményező feljogosított fogyasztó közüzemi szerződése felmondása után földgázigényét biztosíthatja a kereskedő, vásárolhat földgáztermelőtől vagy igényét határon keresztül földgáz behozatalból elégítheti ki. A földgáz határon keresztüli szállítását – saját felhasználásának mértékéig – a feljogosított fogyasztó a határon keresztüli földgázszállító vezetékhez való hozzáférési engedély alapján végezheti.

3.3.3. Közszolgáltatási kötelezettségek, kizárólagos jogok

A közszolgáltatási kötelezettségek körébe tartozó gázellátás jelenleg a közüzem rendszerén keresztül valósul meg és a háztartási fogyasztókon túl, kiterjed valamennyi – ezt az ellátást választó – ipari fogyasztóra. Ezen kötelezettség ellátásáért az állam által kijelölt, monopoljogokkal felruházott szereplők (közüzemi nagykereskedő, közüzemi szolgáltatók) felelősek.

3.3.4. A földgázárak szabályozása

2004. január 1-jén lépett hatályba a szétválasztott rendszerhasználati díjakat megállapító miniszteri rendelet, megteremtette a piacnyitás egyik alapvető feltételét, a természetes monopolhelyzetben lévő infrastruktúrához való átlátható, diszkriminációmentes hozzáférés lehetőségét. Hatósági ármegállapítás alá tartoznak a szállítás és rendszerirányítás, az elosztás, és a közüzem érdekében végzett tárolás díjai. Ezeket a díjakat a földgázt egyébként nem hatósági áron beszerző, nyilvántartásba vett feljogosított fogyasztók külön díjakként fizetik meg.

Ennek megfelelően

— szállítási és tárolási díjat fizet

- a nyilvántartásba vett feljogosított fogyasztó,
- a kereskedő (a nyilvántartásba vett feljogosított fogyasztó nevében [helyett]),
- a közüzemi nagykereskedő,
- a földgáztermelő és
- a rendszerirányító;

— elosztási díjat fizet

- a nyilvántartásba vett feljogosított fogyasztó,
- a kereskedő (a nyilvántartásba vett feljogosított fogyasztó nevében [helyett]),
- a közüzemi szolgáltató,
- a földgáztermelő és
- a rendszerirányító.

A szállítási és elosztási díjak szabályozása a jelenlegi modellben négyévente az érintett társaságok eszközei és költségei indokoltságának felülvizsgálatával történik. 2004. január 1-jével az engedélyes társaságok – törvényi előírás alapján – bevezették a tevékenységek szerint szétválasztott könyvelést. Az árszabályozási ciklus alatt a hatósági árak karbantartása a miniszteri árszabályozási rendeletben szereplő árképletek figyelembevételével történik.

A technikai monopoltevékenységekhez hasonlóan a földgáz közüzemi árai is hatósági ármegállapítás alá tartoznak és miniszteri rendelet formájában jelennek meg. Az árak – a korábbi gyakorlathoz hasonlóan – magukba foglalják a rendszerhasználat immáron szétválasztott költségeit is. Így a végfelhasználó által fizetett közüzemi díjak hivatottak fedezetet adni a közüzemi ellátáshoz kötődő rendszerhasználat díjaira is. A földgáz (mint termék) költségét a közüzemi árak az importár szintjén tartalmazzák. Az importár változásainak a közüzemi árakba való átvezetésére az árszabályozási rendelet féléves időközöket jelöl meg.

Az importárra alapozott árrendszer erős hatásainak mérséklése érdekében **a lakosságnál kedvezmények épültek az árakba** és 2003 októberében életbe lépett a lakossági fogyasztók lakossági kompenzáció-rendszere. A kompenzáció kiterjed a lakossági fogyasztók háztartási célú földgáz-felhasználására, illetve a lakossági célú hőtermelés érdekében felhasznált földgázra. A lakossági fogyasztók által igénybe vehető kompenzáció mértéke az éves földgázfelhasználástól vált függővé. Így a rendszer az 1500 m³ alatti felhasználást 25%-os, míg az 1500 m³ és 3000 m³ közé eső fogyasztott mennyiséget 17,8%-os kedvezménnyel támogatja. A 3000 m³ éves felhasznált mennyiség felett nem jár kompenzáció.

4. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése és klímapolitikai összefüggések

Az ENSZ keretében 1992-ben, Rio de Janeiroban megszületett az Éghajlatváltozási Keretegyezmény. A keretegyezmény lényege az üvegházhatású gázok (elsősorban az energetikából származó széndioxid) kibocsátásának stabilizálása és csökkentése az éghajlat megóvása érdekében. 1997. decemberében a Keretegyezmény aláírói elfogadták az ún. Kiotói Jegyzőkönyvet (KJ), amelyben az országok már konkrét határidőkkel számszerűsített kibocsátás-csökkentést vállaltak. A KJ-ben tett EU vállalás költséghatékonyabb teljesítése érdekében az EU 2005-től kötelezően bevezette a CO₂ kibocsátási jogok (kvóták), EU szintű kereskedelmét.

4.1. A Kiotói Jegyzőkönyv (KJ) és a hozzá kapcsolódó mechanizmusok

A fejlett ipari országok összességükben az 1990-es év kibocsátási értékének 5,2%-os csökkentését vállalták a 2008-2012-es időszakra. A vállalás értéke országonként változik. Az EU 8%-os csökkentés vállalását a tagországok között szétosztották, így EU tagország szintjén 8%-tól eltérő értékek a valós vállalások.

Magyarország 2002-ben csatlakozott a Kiotói Jegyzőkönyvhöz, amelynek hatályba lépése 2005. február 16-án történt meg (a hatályba lépést az orosz ratifikálás tette lehetővé). Magyarország az üvegházhatású gázok 1985-1987 bázishoz képest végrehajtandó 6%-os mérséklésére tett vállalást a 2008-2012 év átlagában. A Kiotói Jegyzőkönyv bevezeti az Egyezmény teljesítésében kiegészítőként az ún. rugalmassági mechanizmusokat:

- Emissziós jogok nemzetközi kereskedelme a tagországok között lehetővé teszi a kibocsátási kvóta szabad részének adását/vételét;
- Együttes Végrehajtás (Joint Implementation, JI) keretében az egyik tagország beruház a másik tagországban és az elért kibocsátás megtakarításon osztoznak;
- Tiszta Fejlődési Mechanizmus (Clean Development Mechanism, CDM) gyakorlatilag azonos a JI-val de itt egy tagország és egy fejlődő ország között jön létre a beruházás.

A mechanizmusok hazai alkalmazásának kidolgozására, koordinálására és irányítására kormányhatározat alapján Tárcaközi Bizottság (KTB) jött létre.

A KJ hatályba lépése után a vállalást tett országok versenyképessége romolhat (mivel a betartás egyfajta újabb terhet és költséget jelent), a semmi vállalást nem tett országokéhoz (pl. Kína, India, Korea, Indonézia, stb.) képest. Annak ellenére, hogy a KJ nem teljesítése csak puha eszközökkel van szankcionálva, egy ilyen hatással számolni kell.

Magyarország a Kiotói Jegyzőkönyvben vállalt üvegházhatású gáz kibocsátás-csökkentést 2012-ig várhatóan jó energiapolitikával, eredményes energiatakarékossági tevékenységgel teljesíteni tudja, sőt elképzelhető hogy alatta leszünk. A különbség elméletileg nemzeti szinten eladható, azonban ezzel felélnénk a 2012 utáni csökkentési előírás teljesítésének egyik eszközét.

4.2. Az Európai Unió CO₂ emisszió kereskedelmi rendszere (EU ETS)

A Kiotói Jegyzőkönyv lehetővé teszi az emissziós jogok nemzetközi kereskedelmét. Az EU erre az elvre alapozva létrehozta és kötelezően bevezette a saját belső emisszió kereskedelmi rendszerét, a vállalásának költségghatékony teljesítése érdekében.

Az EU széndioxid kibocsátási egységek kereskedelméről szóló 2003/87/EK irányelvét 2003. október 13-án fogadták el. Magyarország csatlakozásának napjától hazánkra is vonatkozik az elfogadott Irányelv, átmeneti mentességet nem kértünk. A bevezetéséhez szükséges lépések alapvetően megtörténtek, néhány szabályozás még folyamatban van. A rendszer működése az egész EU-ban 2005. január 1-jén indult. Magyarországon kb. 150 vállalkozás 268 létesítményét érinti a kibocsátás-kereskedelem, ezek a kibocsátók együtt kb. 50%-át adják a teljes magyar széndioxid-kibocsátásnak. A kiosztható kvóta mintegy 30 Mt CO₂/év.

A rendszer bevezetésének általános főfelelőssége a KvVM-nél van, a GKM alapvetően az egész rendszer alapját képező Nemzeti Kiosztási Tervet (NKT) készítette el és azt a Kormány 2004. decemberében elfogadta.

Az érintett iparágak összkibocsátásának felső határát, illetve a kibocsátási egységek szétosztásának mechanizmusát tartalmazó NKT első üteme 2005-2007 időszakra szól. Fontos része a NKT-nek az, hogy az elkészülte után működésbe lépő létesítmények milyen módon részesülnek a kibocsátási egységekből.

Az adott év végén a létesítményeknek tényleges kibocsátásuknak megfelelő mennyiségű kibocsátási egységet (kvótát) kell visszaadniuk az állam részére. A visszaadott mennyiség származhat a korábban kiosztott mennyiségből, de ha a termelés növekedése következtében ez nem bizonyulna elegendőnek, további kibocsátási egységeket kell vásárolnia. Amennyiben az állam részére történő visszaszolgáltatást követően fölös kibocsátási egysége maradna egy létesítménynek, azt szabadon értékesítheti az EU-ban. A visszaadás elmaradása esetén minden kibocsátási egységgel le nem fedett tonna szén-dioxid kibocsátás után kezdetben 40, majd 2008-tól 100 Euro/t bírságot rónak ki a létesítményre.

Rövid és középtávon az EU ETS csak kis hatást gyakorol a gazdaságossági kérdésekre, azonban 2012. után biztos, hogy komoly korlátozó tényező lesz a hagyományos energia ipar szempontjából. Fontos szempont ezen a téren, hogy a hazai villamosenergia-ellátás jövőben indokolt fejlesztéseit segíteni kell a megfelelő kvóták biztosításával. Mivel a kibocsátási egységek az egész EU-ban értékesíthetőek, a kibocsátás-csökkentő beruházásokat végrehajtó magyar vállalatok számára a felszabaduló kibocsátási egységek többlet beruházási forrást jelenthetnek.

5. A hazai energiaellátás jelenlegi feszültségpontjai

5.1. A földgázrendszer fejlesztésének a szükségessége

A földgázhálózatra bekapcsolt községek száma mára már 2500 fölé emelkedett és ennek is köszönhetően a földgázzal ellátott háztartások száma elérte a 3,2 milliót, ami a hazai – üdülőket is tartalmazó – lakások 80%-a. (Megjegyzendő, hogy a gázbázison távfűtött lakások ezt a számot tovább emelik.)

A villamosenergia-termelésen belül is egyre nagyobb a gázfüggőség:

- A villamosenergia-ipar gázfüggése az elmúlt időszakban folyamatosan (1995-től 2003-ig tüzelőhőben mérve 17,3%-ról 33,4%-ra, földgázból termelt villamos energiában 14,8%-ról 35,1%-ra) nőtt és 2003-ban megközelítette a 4 Mrd m³/év (130 PJ) értéket.
- Az utóbbi 2-3 évben – a kapcsolt villamosenergia-termelők és az elosztott (kis) termelők számára ösztönző kötelező átvételi rendszer hatására – jelentős (mintegy 300 MW) főként gázmotoros fejlesztés valósult meg. Ez a tendencia vélhetően folytatódik, de az „elfogyó”, kedvező telephely miatt a mai igen jelentős évenkénti gázigény-növekedés várhatóan mérséklődik.
- A villamosenergia-rendszer MAVIR által készített középtávú forrásoldali kapacitásterve, az évtized végéig mintegy 800 MW új villamos teljesítőképességgel számol, beleértve a kis- és nagy-erőműveket, földgázra és megújuló forrásra alapozva.

A prognózisok szerint a 2003. évi 14,5 Mrd m³ éves földgázfelhasználás 2005-ben várhatóan 14,5±0,7 Mrd m³, 2010-ben 16,0±0,8 Mrd m³, 2015-ben pedig 17,5±0,9 Mrd m³ lesz.

Az ellátás részben a rendszer betáplálási vezetékain (HAG vezeték Baumgarten határátlépéssel és a „Testvériség” vezeték Beregdaróc határátlépéssel), valamint a 3 380 Mm³ kapacitású tárolókból történik.

A rendszer csúcsterhelése 2004-2005 telén már meghaladta a 90 Mm³/nap értéket és a vizsgálatok szerint rövidesen, akár már 2005/2006 telén is elérheti a szállítórendszer teljes kapacitását, 96,2 Mm³/nap-ot. Ezért **a hazai földgázellátás biztonsága érdekében kiemelt gyorsasággal kell megvalósítani egy újabb (harmadik) határkeresztező kapacitás kiépítését, továbbá a föld alatti gáztároló kapacitás bővítését** úgy, hogy a jelenlegi 44,4 kiadási csúskapacitás minimum 3 Mm³/nap mértékben növekedjen.

A földgázellátásról szóló 2003. évi XLII. törvény 17. §-a alapján a Magyar Energia Hivatal figyelemmel kíséri az igények alakulása és az ellátórendszer fejlesztése közötti összhangot és szükség esetén az egyes fejlesztésekre pályázatot írhat ki.

5.2. Energiatakarékosság, energiahatékonyság-növelés szükségessége

Az energiatakarékosság a paksi fűtőelemek beszámításával számított több mint 70%-os mértékű importfüggőségünk mellett – tekintettel az ellátásbiztonságra – fontos energiasztratégiai alapelv, ami befolyásolja külkereskedelmi egyenlegünket is.

Az energiatakarékosság további fontos pozitív hatásai:

- javul a környezet állapota;
- nő a magyar vállalkozások világszerte versenyképessége;
- nő a vállalkozások és a beruházások száma, ezáltal mobilizálódik a hazai tőke, felgyorsul a külföldi működő tőke és támogatás beáramlása;
- mérséklődik a közkielégésekből működtetett intézmények és a lakosság energiaszámlája, csökken a végfogyasztói kör kiszolgáltatottság érzése.

Magyarország átlagos energiaigényessége – az 1000 USD előállítására fordított energia mennyiségével mérve – a statisztikai adatok szerint több mint háromszor, vásárlóerő paritáson mérve mintegy másfélszer magasabb a fejlettebb európai országokénál, illetve a világ fejlett országai átlagánál. Az adatok így megerősítik az Európai Unió megállapítását, hogy az energiahatékonyság növelése – vagyis az energiaigényesség mérséklése – és ezzel összefüggésben a környezet állapotának a javítása kiemelten fontos tennivaló.

Az energiaigényesség magas értékének oka azonban – amint ezt a diagramokon ábrázolt egy főre jutó energiafelhasználás mennyisége mutatja – nem az energiapiacizás, hiszen a viszonyításul választott fejlett EU tagországokban magasabb az egy főre jutó össz- és villamosenergia-felhasználás.

Az energiahatékonyság terén való felzárkózás így elsődlegesen gazdasági kérdés, de természetesen nagy jelentősége van a felzárkózás terén az energiatakarékosságnak is.

A légszennyező anyagok kibocsátásával kapcsolatos **nemzetközi környezetvédelmi vállalásaink teljesítése is csak hatékony energiatakarékossgal valósítható meg.**

Az energiatakarékossg legfőbb elősegítője a valós ráfordításokat tükröző árrendszer, de a nemzetközi példák is mutatják, hogy szükség van állami szerepvállalásra. Energiahatékonyságunk javulását, valamint a fenti célok megoldását hivatott segíteni az 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozattal megindított hosszú távú, 2010-ig szóló energiatakarékossgai program, amelynek célkitűzései a következők:

- 2010-ig elérendően évi 75 PJ/év hőértékű (az ország mintegy 7%-os energiafelhasználásának megfelelő) energiamegtakarítás. A tervezett energiamegtakarítás összhangban van az ország Kyoto-ban tett CO₂-mérséklési kötelezettségvállalásával;
- a megújuló energiahordozók 1999. évi 28 PJ/év felhasználását 2010-re 50 PJ/év-re kell növelni.

A hosszú távú program elő kívánja segíteni azt az elsősorban gazdasági területen megalapozható célkitűzést, hogy Magyarország egy olyan fejlődési pályára álljon át, amelyben évi 5%-os GDP növekményhez nem szükséges évi 1,5%-nál nagyobb villamosenergia-, illetve 1%-nál nagyobb összenergia-igény növekedés.

Az energiatakarékossgai tevékenység bonyolításának szervezeti feltételeiről az 1031/2000. (IV. 7.) Korm. határozat intézkedett.

Az energiatakarékossgai programokat a korábbi időszakban különböző szervezetek kezelték, mindkét minisztériumi háttérintézmény – Energia Információs Ügynökség és Energia Központ – foglalkozott energiatakarékossgai tevékenységekkel is. Az egységes kezelés érdekében a Kormány az 1031/2000. (IV. 7.) Korm. határozatával elrendelte a két intézmény összevonását és ezáltal egy nemzeti energiahatékonysági ügynökség típusú szervezet létrehozását. A kormányhatározat egyúttal intézkedett arról, hogy az addig különböző szervezetek által bonyolított energiatakarékossgai programok egységes bonyolítója a jövőben az új szervezet legyen. Az összevont szervezet „Energia Központ” Energiahatékonysági, Környezetvédelmi és Energiainformációs Ügynökség Kht. néven 2000. augusztusában alakult meg.

A kormányhatározat szellemében pályázati rendszer került kidolgozásra, amelynek fő jellemzői a következők voltak:

- 2000-ben 8 pályázat került kiírásra, a támogatás részben kamattámogatás, részben vissza nem térítendő támogatás volt.
- A program 2001-ben és 2002-ben a Széchenyi Terv keretében folytatódott.
- 2003-ban és 2004-ben Nemzeti Energiatakarékossgai Program összefoglaló néven kerültek kiírásra a pályázatok.

Az évenkénti programok keretösszegeit, illetve a beérkezett pályázatok számát az alábbi táblázat foglalja össze:

Év	Beérkezett pályázatok száma (db)	Rendelkezésre álló keretösszeg (MFt)
2001	5076	3000
2002	8996 (augusztus 2-ig)	4500
2003	5428 (július 22-ig)	3400
2004	4779 (május 15-ig)	1641 + KIOP 1200

A pályázatok döntő része a lakások energetikai korszerűsítését szolgálta. A pályázati rendszer révén megtakarításra került 2001-ben 1 654 TJ/év, 2002-ben 731 TJ/év, 2003-ban 1 139 TJ/év energiahordozó, ami az energiafelhasználók költségeit 2001-ben 2,0 Mrd, 2002-ben 0,9 Mrd, 2003-ban 1,4 Mrd Ft-tal mérsékelte (a költségmegtakarítások a továbbiakban természetesen szintén évenként jelentkeznek).

A NEP pályázatokra az érdeklődés a korábbi évekhez hasonlóan 2004-ben is rendkívül nagy volt, május közepéig 4779 pályázat érkezett be, melyből 4485 lakossági pályázat volt. E pályázatok megvalósulásukat követően eredményesen járulnak hozzá a hazai energiaigények mérsékléséhez, valamint a levegőbe kerülő környezetszennyezés mérsékléséhez. Az energiatakarékossági pályázat beruházásai pezsdítőleg hatnak a gazdaságra és nemzeti értéket teremtenek.

Az érdeklődés rendkívüli intenzitását mutatja, hogy a június végéig tervezett keretek május közepéig kitöltődtek pályázói igényekkel, ezért a pályázatok befogadása május 15-én felfüggesztésre került.

2005-ben az energiatakarékosság állami támogatása terén feszültségek alakultak ki, mivel a költségvetésben erre a célra biztosított keret nem teszi lehetővé a pályázati rendszer kiírását. A gazdasági tárca keresi a megoldásokat, mivel a pályázati rendszer révén elérhető energiamegtakarítás nemzetgazdasági érdek és az energiatakarékosság ösztönzésének a megszüntetése negatív hatásokat váltanak ki Magyarország EU-n belüli megítélésében is.

5.3. A megújuló energiahordozó-felhasználás növelése

A megújuló energiahordozó-felhasználás növelése lényegében véve azonos előnyökkel jár, mint az energiatakarékosság; mérséklődik az energiaimport-függőség, javul a környezet állapota, új munkahelyek teremtnének és hozzájárulhat az újszerű mezőgazdasági termékszerkezet kialakításához. Az Európai Unió különböző direktívái az elérhető társadalmi-gazdasági előnyök miatt helyezik előtérbe a megújuló energiahordozó-felhasználást és a csatlakozni szándékozó országoktól is elvárják a hasonló programokat. Részben már felénk megfogalmazott EU elvárások, részben a direktívákból kiolvasható várható kötelezettségek is szükségessé teszik a megújuló energiahordozó-felhasználás növelését.

Az Európai Unió megújuló energiahordozókra vonatkozó direktívái, amelyek kihatnak a hazai energiapolitikára:

— A 2001/77/EK direktíva előírja az EU tagállamai számára, hogy 2010-re a jelenlegi 13,9%-os EU átlag helyett, összesen 22,1%-os részesedése legyen a megújuló energiaforrásból termelt villamos energiának. A következő 10 évre tagállami szintre is lebontották az elérni kívánt célt. Pl. Ausztria villamosenergia-termelésének 78,1%-a, Svédországnak 60%-a, Spanyolországnak 29,4%-a, Németországnak 12,5%-a, Luxemburgénak 5,7%-a kell, hogy megújuló forrásból keletkezzen. Az irányelv azt is célul tűzi ki, hogy a megújuló energiahordozók összenergia-felhasználáson belüli, EU szinten átlagosan jelenleg 5,3%-os részaránya 2010-ig 12%-ot érjen el (összhangban a Fehér Könyvben megfogalmazott EU energiapolitikával).

Magyarországra vonatkozóan a tárgyalásokat követően a megújuló energiával termelt villamosenergia-mennyiség növelésére 3,6%-os részarányt vár el az Európai Unió, amit 2010-ig kell elérnünk.

— A 2003/30/EK direktíva előírást tartalmaz a tagállamok számára arra vonatkozóan, hogy 2005. december 31-ig 2%-ra növeljék a piacukon értékesített és közlekedésre használt bioüzemanyagok arányát, 2010-ig pedig évi 0,75%-kal növeljék ezt az arányt. Az elérendő részarány 2010 végére 5,75% az EU átlagában.

A Kormány 2233/2004. (IX. 22.) Korm. határozata értelmében Magyarországon a célkitűzés 2010-ig 2%-os részarány elérése.

A hazai összenergia-felhasználáson belül a megújuló energiahordozók 3,5%-os részarányt képviselnek, az alábbi táblázat szerinti összetételben:

	Villamosenergia-termelés megújuló energiahordozóval GWh			Hőhasznosítás TJ (tartalmazza a villamosenergia-termelésre felhasznált megújuló energiahordozó mennyiségeket is)		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Geotermia	-	-	-	3 600	3 600	3 600
Napkollektor	-	-	-	60	70	76
Tűzifa	7	6	109	13 539	14 592	18 176
Tűzifa erdészeti hulladék	-	-	-	4 600	4 550	4 800
Egyéb forrásból biomassza	-	-	-	12 461	11 602	9 625
Biogáz	7,6	11,2	18,37	126	133	191
Vízenergia	186	194	171	669,6	698,4	615,6
Szélenergia	0,9	1,2	3,6	3,24	4,32	12,96
Fotovillamos	0,06	0,06	0,07	0,0216	0,0216	0,0252
ÖSSZESEN	201,5	212,4	301,97	35,1 PJ	35,2 PJ	37,1 PJ
Hulladékégetés	112	59	67	2 597	1 995	1 507
Hulladékkal együtt összesen	313,5	271,4	368,97	37,7	37,2	38,6

A különféle megújuló energiaforrások hasznosításának lehetőségei függenek a forrás mennyiségétől, a rendelkezésre állás rendszerességétől és gyakoriságától, a tárolhatóság lehetőségeitől, a felhasználás komfort szintjétől, valamint a hasznosítás gazdaságossági feltételeitől. A fosszilis tüzelőanyagok ára, az elérhetőségük, a rendelkezésre állásuk, nagyobb fajlagos energiatartalmuk, korszerű felhasználási technológiájuk értelemszerűen hátráltatja a megújuló energiaforrások hasznosításának gyors növekedését. A környezetvédelmi tudat viszont még nem befolyásolja az emberek döntését a felhasznált energiatípus tekintetében. Az externális költségek terhei még nem (vagy csak korlátozottan) jelennek meg a fosszilis tüzelőanyagok árában, ezért **a megújuló**

energiaforrások hasznosításának, a versenyképesség megteremtésének érdekében különböző támogatási formákat kell kialakítani, ha a megújuló energiaforrás-arányt növelni akarjuk. Azt is tudomásul kell venni, hogy a támogatásokat – vagy a villamos energia árában, vagy egyéb formában – végül a fogyasztóknak kell megfizetniük.

A hosszú távú energiatakarékosági program megindításával megkezdődött a megújuló energiahordozók támogatása. A Széchenyi Terv, majd a Nemzeti Energiatakarékosági Program támogatásai segítségével valósult meg Magyarország első hat szélerőműve, továbbá több száz napkollektoros rendszer épült meg. A villamosenergia-termelésen belül a megújuló energiahordozóval megtermelt villamos energiát a szolgáltatók támogatott hatósági árakon kötelesek átvenni, a törvény lehetővé teszi a „zöld bizonyítvány” rendszer bevezetését is.

A Környezetvédelmi Infrastruktúra Operatív Program keretében pedig a megújuló energiahordozók a hazai támogatás mellett nemzetközi támogatást is kaphatnak. Ezek a támogatások megindították a megújuló energiahordozó-felhasználás növelésére irányuló beruházásokat, de egy komolyabb, nemzeti szinten már értékelhető hatású eredményeket adó program csak tárcaközi együttműködésben, lényegesen magasabb állami szerepvállalás mellett képzelhető el.

Bizonyos megújuló energiaforrások hasznosításának növelésében nem csak a gazdaságosság, a támogatás mértéke szab határt, hanem a lehetőségek is. A vízenergia hasznosítása csak kismértékben növelhető főleg környezetvédelmi szempontok miatt, de a domborzati viszonyok és a csapadék egyenlőtlen rendelkezésre állása következtében is. Főleg kis vízfolyásokra telepíthető rendszerekkel lehet számolni, ez viszont nem jelent sokkal erőteljesebb hasznosítást. Szélenergia tekintetében is mérsékeltek a lehetőségek. Pár száz MW összteljesítményig lehet eljutni, de számolni kell azzal, hogy 100-200 MW fölött már nagy költséggű beruházásokkal – pl. tározó, vízerőmű építéssel – megoldandó rendszerszabályozási problémák kapcsolódnának a szélerőmű beruházásokhoz.

A napenergia hasznosítása a naptudatos építészettel és a napkollektorok számának radikális emelésével növelhető, de az utóbbi jelentős ráfordítás-igénnyel jár. A naptudatos építészet viszonylag kis költségekkel, főként tervszerű előrelátással, épületenként akár 30-40% energiafelhasználás csökkenést is eredményezhet.

Magyarországon legnagyobb előrelépési lehetőség a biomassza-hasznosítás, ezen belül az energetikai növénytermesztés területén van. Az EU csatlakozás következtében felszabaduló gabonatermő területeken nagymennyiségű energetikai célú növénytermesztés valósítható meg. Ennek – egy hatékony agrárenergetikai program segítségével – meg kell teremteni a teljes termelési, felhasználási vertikumát, a hozzá tartozó támogatási és presszionálási rendszerrel együtt. Egy hatékony agrárenergetikai program nem csak a biomasszára alapozott hő, illetve villamosenergia-termelés növeléséhez biztosíthatja a szükséges tüzelőanyag-mennyiséget, de fékező hatást gyakorolhat a jelenlegi erdőkitermelés mértékére is.

Szintén jó lehetőségeket jelentenek hazánk geotermikus adottságai, de e téren korlátokat szab a sótartalom, illetve a hasznosított termálvíz visszasajtolási kötelezettsége.

A megújuló energiahordozók jelenleg nem versenyképesek a hagyományos energiahordozókkal, felhasználásuk növelése csak jelentős állami támogatásokkal lehetséges. 2000-2004 években az energiatakarékosági program keretében a GKM (illetve jogelődei) hozzávetőleg 850 MFt-tal támogatta a megújuló energiahordozó-felhasználást, amelynek az eredményeként mintegy 0,5 PJ/év hagyományos energiahordozó került kiváltásra. Ezen támogatások segítségével 400-nál több napkollektor-rendszer valósult meg, valamint működésbe lépett 6 szélérőmű.

MELLÉKLETEK

**Az Országgyűlés a Tájékoztatót 1993. március 23-án
fogadta el és az alábbi határozatot hozta**

(Megjelent a 42. sz. Magyar Közlönyben 1993. április 9-én)

**Az Országgyűlés
21/1993. (IV. 9.) OGY
határozata**

a magyar energiapolitikáról

1. Az Országgyűlés elfogadja a Kormány energiapolitikájáról szóló tájékoztatót.

2. A Kormány az energiapolitika megvalósítása során gondoskodjon arról, hogy a gazdaság és a lakosság energiaigényei mindenkor kellő biztonsággal, a környezetvédelmi szempontok figyelembevételével, gazdaságosan kielégítésre kerüljenek. A fejlesztéspolitika megvalósítása során törekedjék az ország egyoldalú energiainport-függőségének fokozatos feloldására.

3. A Kormány dolgozzon ki átfogó, országos energiatakarékossági, illetve energiahatékonyság-növekedést elősegítő programot, és gondoskodjon a program érvényre juttatásáról. A programtól várható eredményeket az energiaprognózisok készítésekor és az erőműpark fejlesztésekor vegye figyelembe.

4. Mivel az alaperőmű kérdésében megalapozott döntés még nem hozható, a Kormány folytassa az esetlegesen szükségessé váló alaperőmű döntéselőkészítő munkáit. A szakmai, környezetvédelmi és társadalmi megalapozást követően a beruházás szükségességére, feltételeire, az erőmű típusára és telepítésére vonatkozó javaslatait kellő időben terjessze az Országgyűlés elé.

5. A Kormány gondoskodjék arról, hogy a Magyar Villamos Művek Rt. és az energetikai szerek kitermelésében érintett szénbánya vállalatok között szervezeti összehívások, vagy tartós együttműködés ösztönzése révén biztosítva legyen a szükséges mértékű szénbányászati leépítés fokozatos, a humánpolitika szempontjait is figyelembe vevő megvalósulása.

6. A Kormány terjessze az Országgyűlés elé az Európai közösség jogrendjével harmonizáló energetikai kerettörvény koncepcióját, amely lefedi az energiapolitika végrehajtásának, az energiatakarékosságnak, az energetika intézményei működésének feltételrendszerét, továbbá rögzíti az energetikát érintő döntéseknél, valamint az ellátási kötelezettségnél a felelősséget és annak megosztását.

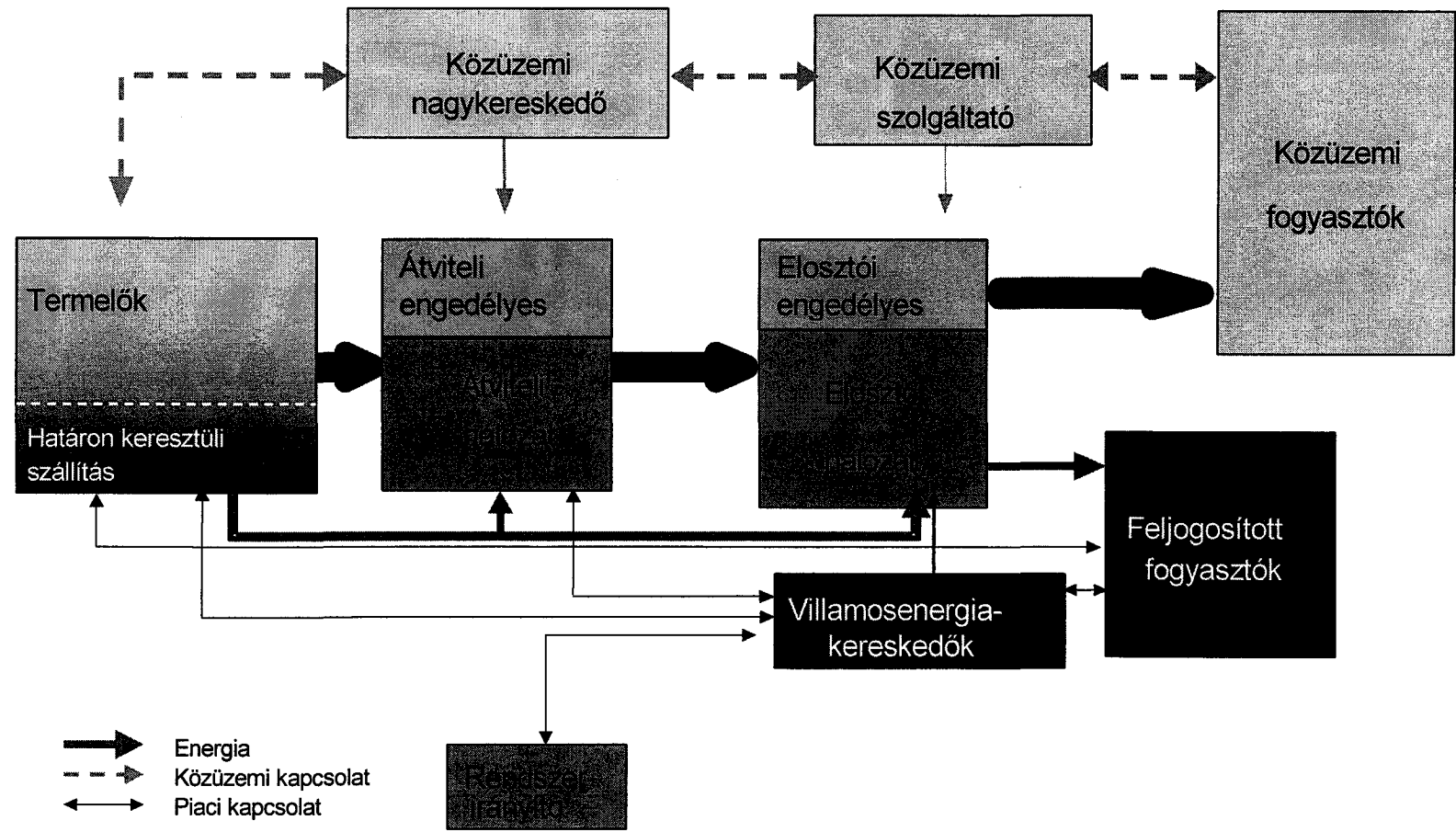
7. Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy legalább kétévenként készítsen tájékoztatót az energiapolitika megvalósulásáról az Országgyűlés részére.

Szabad György s.k.,
az Országgyűlés elnöke

Tóth Sándor s.k.,
az Országgyűlés jegyzője

Dr. Kóródi Mária s.k.,
az Országgyűlés jegyzője

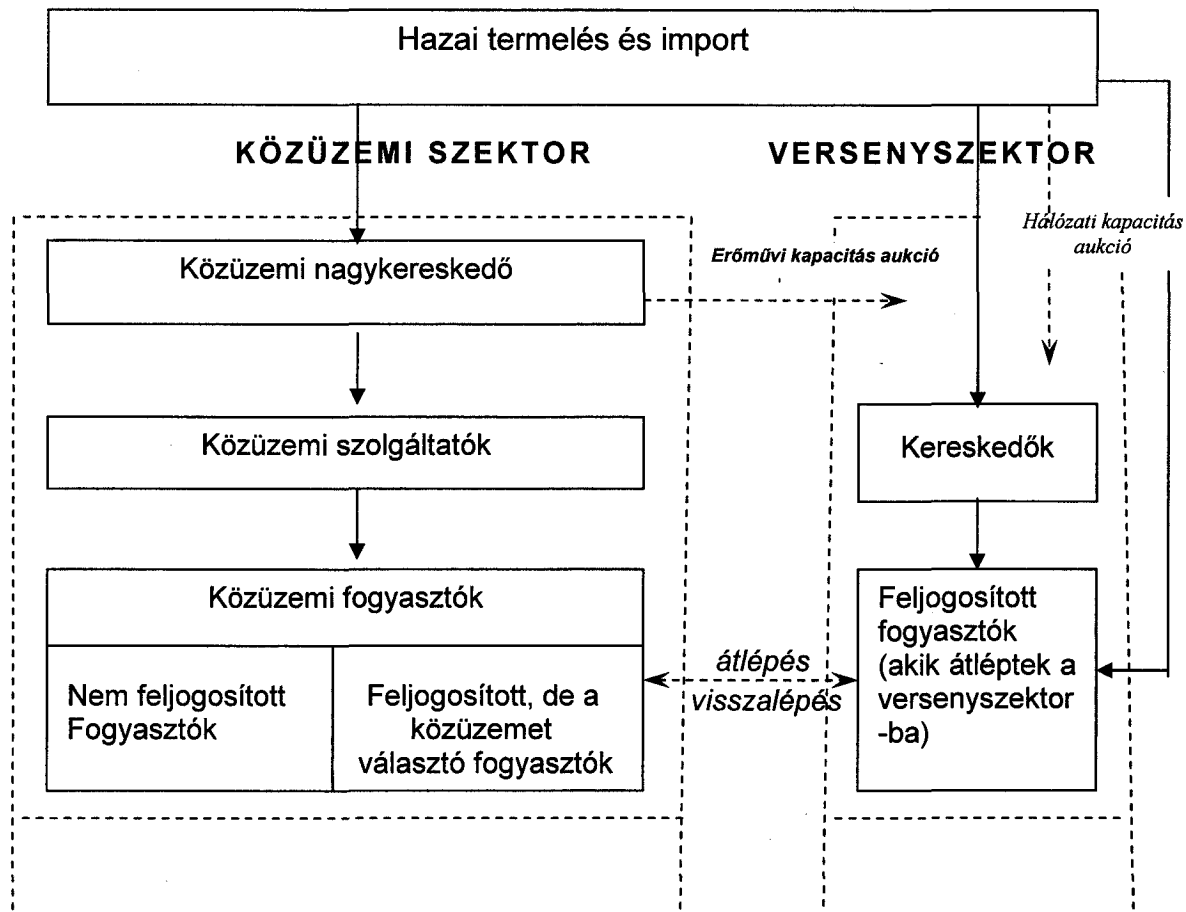
a) A VILLAMOSENERGIA-PIAC MODELLJE

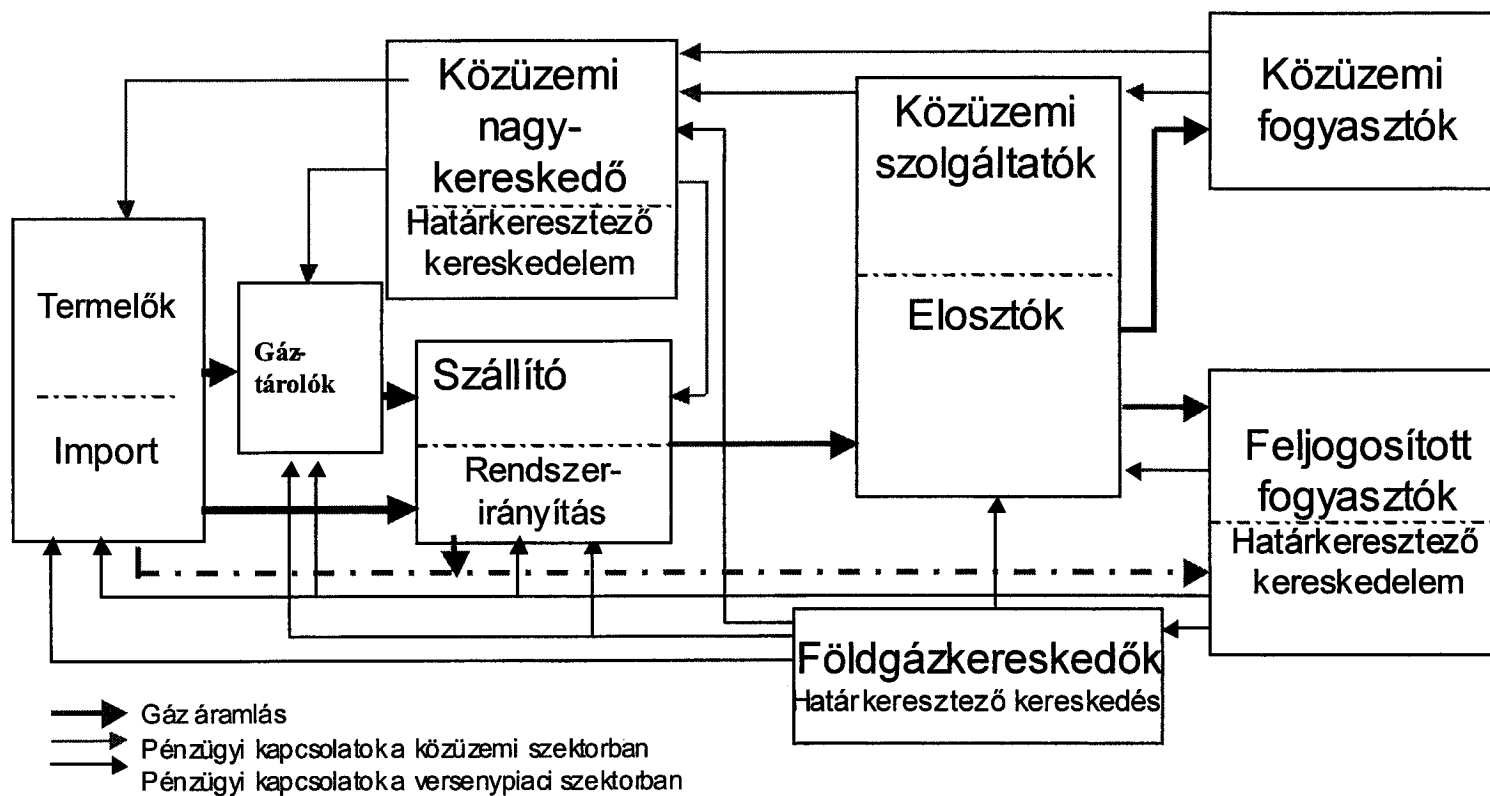
➔ Energia
 - - ➔ Közüzemi kapcsolat
 ↔ Piaci kapcsolat

Működési engedélyek, Üzemi Szabályzat, Kereskedelmi Szabályzat, Elosztói Szabályzat, Üzletszabályzatok

b) A KETTŐS MODELL MŰKÖDÉSE

A FÖLDGÁZPIACI MŰKÖDÉSI MODELL ÉS SZEREPLŐI (GÁZÁRAMLÁS ÉS KERESKEDEMI KAPCSOLATOK)

Villamosenergia-ipari működési engedéllyel rendelkező társaságok

Rendszerirányító
MAVIR Rt.

Villamosenergia-termelők
AES Tiszai Erőmű Kft.
AES-Borsodi Energetikai Kft.
Bakonyi Erőmű Rt.
Budapesti Erőmű Rt.
Csepeli Áramtermelő Kft.
Debreceni Kombinált Ciklusú Erőmű Kft.
Dunamenti Erőmű Rt.
EMA Power Kft.
Gázturbinás Erőműveket Üzemeltető és Karbantartó Kft.
Mátrai Erőmű Rt.
Paksi Atomerőmű Rt.
PANNONPOWER Rt.
Vértesi Erőmű Rt.

Közüzemi nagykereskedő
MVM Rt.

Átviteli engedélyes
MVM Rt.

Elosztói engedélyesek
DÉDÁSZ Rt.
DÉMÁSZ Rt.
ÉDÁSZ Rt.
ELMŰ Rt.
ÉMÁSZ Rt.
TITÁSZ Rt.

Közüzemi szolgáltatók
DÉDÁSZ Rt.
DÉMÁSZ Rt.
ÉDÁSZ Rt.
ELMŰ Rt.
ÉMÁSZ Rt.
TITÁSZ Rt.

Villamosenergia-kereskedők
ATEL Energia Tanácsadó Kft.
D-Energia Kereskedelmi Kft.
E.ON Energia Kereskedelmi Kft.
EFT Budapest Villamosenergia-kereskedelmi Rt.
Electrabel Magyarország Kft
ENERGOMARK Kft.
Enker-Team Kft.
Entrade Hungary Kereskedelmi Kft
JAS Budapest Kereskedelmi és Szolgáltató Rt.
Magyar Áramszolgáltató Kft.
Mátrai Erőmű Rt.
MVM Partner Rt.
PANNONTRADING Kft.
Sempra Energy Europe Kft.
System Consulting Rt.

M-2. táblázat

A villamosenergia-ipari engedélyesek tulajdon megoszlása a jegyzett tőke arányában 2003. december 31-én

(%)

Tulajdonosok	Termelők	Átviteli engedélyes és közüzemi nagykereskedő	Elosztók és közüzemi szolgáltatók	Összesen
Állami tulajdon	2,83	99,87	0,01	37,01
Önkormányzatok	0,23	0,11	0,49	0,36
Egyéb magyar tulajdonosok	60,32	0,02	7,41	5,46
Magyar tőkeérdekeltség összesen	63,38	100,00	7,91	42,83
Német befektetők	10,22		75,16	37,08
Francia befektetők	5,04		9,43	6,48
Belga befektetők	9,21			4,48
USA befektetők	10,10			4,92
Egyéb külföldi befektetők	2,00		2,30	1,95
Külföldi, ill. külföldi tulajdonú társaságok befektetései összesen	36,57	0,00	86,89	54,91
Nem bejegyzett	0,05		5,20	2,26
ÖSSZESEN	100,00	100,00	100,00	100,00

Villamos energiát határon keresztül szállítói engedélyekkel rendelkező társaságok

ATEL Energia Tanácsadó Kft. Borsodchem Rt. D-Energia Kereskedelmi Kft. DUNAFERR Energiaszolgáltató Kft. DUNAPACK Papír és Csomagolóanyag Rt. E.ON Energia Kereskedelmi Kft. EFT Budapest Villamosenergia-kereskedelmi Rt. Electrabel Magyarország Kft ENERGOMARK Kft. Entrade Hungary Kereskedelmi Kft Fűzfői Erőmű Kft.	JAS Budapest Kereskedelmi és Szolgáltató Rt. Magyar Áramszolgáltató Kft. Magyar Villamos Művek Rt. MAL Magyar Alumínium Termelő és Kereskedelmi Rt. Mátrai Erőmű Rt. MAVIR Magyar Villamosenergia-ipari Rendszerirányító Rt. MVM Partner Rt. ÓAM Ózdi Acélművek Kft. PANNONTRADING Kft. Sempra Energy Europe Kft. System Consulting Rt.
--	---

M-4. táblázat

Hatósági (legmagasabb) villamos energia átlagárak közvetlen adók (ÁFA, energiaadó) nélkül a közüzemben (1)

Kategória	Árak (Ft/kWh)								Árváltozások (%)						
	2000. januártól	2001. januártól	2002. januártól	2003. februártól	2003. augusztustól	2004. januártól (3)	2004. januártól (4)	2005. februártól (4)	2000. január	2001. január	2002. január	2003. február	2003. augusztus	2004. január	2005. február
Nagykereskedelmi ár (2)	9,05	10,23	10,47	10,03	11,22	10,92	10,89	12,10	5,9%	13,1%	2,3%	-4,2%	11,2%	-2,7%	10,8%
Végfelhasználói ár (kiegészítő díjtételekkel)	14,66	15,55	16,33	17,96	19,40	19,40	20,74	22,77	6,0%	6,0%	5,0%	10,0%	9,0%	0,0%	9,8%
Lakossági	16,49	17,48	18,32	19,90	21,70	21,70	22,09	23,60	5,9%	6,0%	4,8%	8,6%	9,0%	0,0%	6,8%
általános ("A")	19,80	21,00	22,00	23,70	25,70	25,70	25,70	27,31	5,9%	6,1%	4,8%	7,7%	8,4%	0,0%	6,3%
I. tömb (1320 kWh/év fogyasztásig) (5)							25,70	26,80							4,3%
II. tömb (1320 kWh/év fogyasztás fölött) (5)							25,70	28,00							8,9%
vezérelt ("B")	9,20	9,70	10,20	11,60	13,00	13,00	13,00	14,30	5,7%	5,4%	5,2%	13,7%	12,1%	0,0%	10,0%
alkalmazotti ("C")	5,40	5,70	6,00	6,60	7,20	7,20	7,20	8,10	5,9%	5,6%	5,3%	10,0%	9,1%	0,0%	12,5%
Nem lakossági	13,77	14,61	15,35	17,01	18,55	18,55	19,81	22,20	6,1%	6,1%	5,1%	10,8%	9,0%	0,0%	12,1%
Feszültség szerint															
nagyfeszültség	9,27	9,82	10,36	11,62	12,70	12,70	13,94	15,84	6,1%	6,0%	5,5%	12,2%	9,3%	0,0%	13,6%
közepfeszültség	12,34	13,10	13,78	15,22	16,58	16,58	16,38	18,85	6,1%	6,2%	5,1%	10,5%	9,0%	0,0%	15,0%
kisfeszültség (közvilágítással együtt)	18,14	19,24	20,20	22,35	24,33	24,33	23,35	25,80	6,0%	6,1%	5,0%	10,6%	8,9%	0,0%	10,5%
Árszabásfajták szerint															
teljesítménydíjas	11,87	12,60	13,26	14,77	16,14	16,14	17,28	20,02	6,6%	6,2%	5,2%	11,4%	9,2%	0,0%	15,9%
közvilágítás	24,17	25,60	26,90	29,03	30,82	30,82	30,79	35,00	6,1%	5,9%	5,1%	7,9%	6,2%	0,0%	13,7%
alapidíjas	19,27	20,43	21,43	23,58	25,67	25,67	25,45	26,86	4,7%	6,1%	4,9%	10,0%	8,8%	0,0%	5,5%

Lakossági villamosenergia-árak és árváltozások ÁFA-val (6)

Kategória	Árak (Ft/kWh)								Árváltozások (%)						
	2000. januártól	2001. januártól	2002. januártól	2003. februártól	2003. augusztustól	2004. januártól (3)	2004. januártól (4)	2005. februártól (4)	2000. január	2001. január	2002. január	2003. február	2003. augusztus	2004. január	2005. február
Lakossági átlag	18,47	19,57	20,52	22,29	24,30	27,13	27,61	29,50	5,9%	6,0%	4,8%	8,6%	9,0%	11,6%	6,8%
általános ("A")	22,18	23,52	24,64	26,54	28,78	32,13	32,13	34,14	5,9%	6,1%	4,8%	7,7%	8,4%	11,6%	6,3%
I. tömb (1320 kWh/év fogyasztásig) (5)							32,13	33,50							4,3%
II. tömb (1320 kWh/év fogyasztás fölött) (5)							32,13	35,00							8,9%
vezérelt ("B")	10,30	10,86	11,42	12,99	14,56	16,25	16,25	17,88	5,7%	5,4%	5,2%	13,7%	12,1%	11,6%	10,0%

(1) A lakossági fogyasztók az energiaadóról szóló 2003. évi LXXXVIII. törvény 3. § (1) bekezdés a)-b) pontjaiban foglaltak értelmében nem fizetik a 0,186 Ft/kWh mértékű energiaadót.

Az energiaadó fizetése alóli mentesség további szabályait (beleértve a visszaigénylés eseteit) is a fenti törvény tartalmazza.

(2) 2003. februártól a nagykereskedelmi árban korábban (tartalmilag) figyelembe vett rendszerhasználati (átviteli, rendszerirányítási és rendszerszintű szolgáltatási) díjak nélkül.

(3) Az átlagárak számítása 2000. és 2004. január között állandó mennyiségi súlyokkal (és a nem lakossági körben is az összes fogyasztó figyelembevételével) történt.

(4) A 2005. februári ármegállapítás előkészítése során figyelembe vett mennyiségi súlyokkal (és a nem lakossági körben kisebb közüzemi fogyasztási aránnyal) számítva.

(5) 2005. február előtt nem volt ilyen megkülönböztetés.

(6) Az ÁFA mértéke 2003. december 31-ig 12 %, 2004. január 1-től 25 %.

Villamos energia rendszerhasználati díjak 2005. február 1-től, ÁFA nélkül¹

I. Rendszerirányítási díj és rendszerszintű szolgáltatások díja (Ft/kWh)

A) Az elosztó részére fizetendő az elosztó hálózatra csatlakozók által			
1.1	Rendszerirányítási díj		1,237
	ebből: - átállási díj		0,300
	- megújuló és kapcsolt villamos energia termelés támogatására		0,700
	- rendszerirányító működésére		0,237
1.2	Rendszerszintű szolgáltatások díja		0,701
B) A rendszerirányító részére fizetendő az átviteli hálózatra csatlakozók által			
1.1	Rendszerirányítási díj		1,125
	ebből: - átállási díj		0,273
	- megújuló és kapcsolt villamos energia termelés támogatására		0,637
	- rendszerirányító működésére		0,215
1.2	Rendszerszintű szolgáltatások díja		0,638
Határkeresztezésen történő villamos energia szállítás után		Kiszállítás	Beszállítás ²
2.1	Rendszerirányítási díj	0	0,25
2.2	Rendszerszintű szolgáltatások díja	0	0

II. Átviteli díj (Ft/kWh)

A) Az elosztó részére fizetendő az elosztó hálózatra csatlakozók által			
1.	Általános átviteli díj		0,968
B) A rendszerirányító részére fizetendő az átviteli hálózatra csatlakozók által			
1.1	Általános átviteli díj		0,881
1.2	Átviteli meddő energia díj		0
Határkeresztezésen keresztül történő villamos energia szállítás után		Kiszállítás	Beszállítás
2.1	Általános átviteli díj	0	0
2.2	Átviteli meddő energia díj	0	0

III. Elosztási díj

	Elosztói alapdíj	Elosztói teljesítménydíj	Elosztói forgalmi díj	Elosztói meddő energia díj	Elosztói veszteség díj	
	Ft/csatlakozási pont/év	Ft/kW/év	Ft/kWh	Ft/kVArh	Ft/kWh	
A) Az elosztó részére fizetendő						
A1) Az elosztó hálózatot vételezésre használók által (7. § (4) bekezdés aa), ab) és ac) pontja)						
a.)	Nagyfeszültségű csatlakozás	155 232	552	0,16	1,74	0,20
b.)	Középfeszültségű transzformátorhoz történő csatlakozás	77 616	1 716	0,72	2,10	0,28
c.)	Középfeszültségű csatlakozás	77 616	3 180	1,17	2,10	0,59
d.)	Kisfeszültségű csatlakozás					
	da) I. ³	2 592	---	6,81	2,91	1,73
	db) II. ⁴	852	---	1,30	---	1,30
	dc) III. ⁵	25 872	6 120	3,28	2,91	1,73
A2) Az elosztó hálózatot betáplálásra használók által (7. § (4) bekezdés ad) pontja)						
a.)	Nagyfeszültségű csatlakozás	0	0	0	0	0
b.)	Középfeszültségű csatlakozás	0	0	0	0	0
c.)	Kisfeszültségű csatlakozás	0	0	0	0	0
B) Az elosztó részére fizetendő						
B1) Az elosztó hálózatról történő villamos energia kiszállítás esetén (7. § (4) bekezdés ba) pontja)						
a.)	Nagyfeszültségű csatlakozás	155 232	552	0,16	1,74	0,20
b.)	Középfeszültségű transzformátorhoz történő csatlakozás	77 616	1 716	0,72	2,10	0,28
c.)	Középfeszültségű csatlakozás	77 616	3 180	1,17	2,10	0,59
d.)	Kisfeszültségű csatlakozás	25 872	6 120	3,28	2,91	1,73
B2) az elosztó hálózatra történő villamos energia kiszállítás esetén (7. § (4) bekezdés bb) pontja)						
a.)	Nagyfeszültségű csatlakozás	0	0	0	0	0
b.)	Középfeszültségű csatlakozás	0	0	0	0	0
c.)	Kisfeszültségű csatlakozás	0	0	0	0	0

Megjegyzések:

- 1.: A feltüntetett díjakat a villamosenergia-ellátásban alkalmazott általános rendszerhasználati díjak megállapításáról szóló 57/2002. (XII. 29.) GKM rendelet módosításáról szóló **6/2005. (I. 21.) GKM rendelet** tartalmazza (Magyar Közlöny 2005/8. száma).
- 2.: Csak azon országok esetében, amelyek nem vesznek részt az Európai Parlament és Tanács **1228/2003 EK rendelet** 3. cikkének végrehajtására a rendszerirányító által kötött szerződésekben.
- 3.: 20 kW-nál kisebb / 3×32 A-t meg nem haladó lekötött / szerződött teljesítmény esetén.
- 4.: Vezérelt fogyasztás esetén.
- 5.: 20 kW-nál nem kisebb / 3×32 A-nál nagyobb lekötött / szerződött teljesítmény esetén.

M-6. táblázat

A megújuló energiával és a kapcsoltan termelt, kötelező átvételű villamos energia átvételi árai, 2003. február 1. - 2005. február 1., Ft/kWh¹

	2003. febr. 1.		2003. okt. 15.		2004. jan. 1 ² .		2004. júl. 17.			2005. febr. 1.		
	Csúcs	Völgy	Csúcs	Völgy	Csúcs	Völgy	Csúcs ³	Völgy ³	Mélyvölgy ³	Csúcs ³	Völgy ³	Mélyvölgy ³
A termelés módja ⁴												
Megújuló energiaforráson (geotermikus, nap-, szél-, bio-, < 5 MW víz-, és hulladékból származó energián) alapuló	24,00	15,00	24,00	15,00	25,30	15,80	27,50	15,80	8,44	28,74	16,51	9,38
Vízerőmű (> 5 MW); egyedi gázerőmű; 6 - 50 MW közötti nem távhővel kapcsolt; > 50 MW távhővel kapcsolt; (közüzemi nagykereskedelmi ár)	15,52	7,75	15,52	7,75	16,90	8,44	16,90	8,44	8,44	18,76	9,38	9,38
< 6 MW kapcsolt; 6 - 50 MW távhővel kapcsolt, 2. árkategóriájú földgázzal termelt	20,85	13,05	21,75	13,60	21,90	13,70	24,10(25,40*)	13,70	8,44(3,00*)	26,13(27,54*)	14,85	9,38(3,00*)
< 6 MW kapcsolt; 6 - 50 MW távhővel kapcsolt, nem 2. árkategóriájú földgázzal termelt	19,85	12,45	22,70	14,20								
< 6 MW kapcsolt; 6 - 50 MW távhővel kapcsolt, nem földgáz tüzelőanyaggal (nem földgázbázison) termelt	20,85	13,05	20,85	13,05	21,80	13,65	24,00	13,65	8,44	24,84	14,13	9,38

Megjegyzések

1 - Az átvételi kötelezettség alá eső villamos energia átvételének szabályairól és árának megállapításáról szóló, többször módosított 56/2002. (XII. 29.)

GKM rendelet alapján

2 - 2004. január 1-től megszűnt a gázár 1. és 2. árkategóriája, ezért a 2. árkategóriájú, illetve nem 2. árkategóriájú földgázzal termelt villamos energia ára helyébe egységesen a földgáz tüzelőanyaggal termelt villamos energia ára került

3 - Az egyes napszakok (zónaidők) időtartama

a) munkanapokon

	Napszakok (zónaidők)	Nyári időszámítás	Téli időszámítás
Csúcsidőszak	nappali	08-14 óra között	07-13 óra között
	esti	18-21 óra között	17-20 óra között
Völgyidőszak	reggeli	06-08 óra között	05-07 óra között
	nappali	14-18 óra között	13-17 óra között
	éjszakai	21-03 óra között	20-02 óra között
Mélyvölgy időszak		03-06 óra között	02-05 óra között

b) nem munkanapnak számító napokon

– az árak alkalmazása szempontjából – a csúcsidőszak is völgyidőszaknak minősül.

- 2004. július 17. előtt az újonnan definiált mélyvölgy időszak is a völgyidőszak része volt

4 - kapcsolt(an termelt) villamos energia: közös technológiai berendezésben, azonos tüzelőanyagokkal, legalább 65 %-os energetikai hatásfokú energiaátalakítási folyamattal, hasznosuló hőenergiával együtt előállított villamos energia

* - Gázmotorok esetén

**Gázipari működési engedélyekkel rendelkező társaságok 2004.
január 1-jén**

Rendszerirányító
MOL Földgázz szállító Rt.

Földgázz szállító
MOL Földgázz szállító Rt.

Földgáz közüzemi szolgáltatók
DBGÁZ Kft.
DDGÁZ Rt.
DÉGÁZ Rt.
DUNAFERR Energiaszolg. Kft
ÉGÁZ Rt.
FÓGÁZ Rt.
KÖGÁZ Rt.
Magyar Gázszolgáltató Kft.
MOL-GÁZ Kft.
OERG Kft.
TIGÁZ Rt.

Határon keresztül földgázz szállító- vezetékhez való hozzáféréssel rendelkezők
E.ON Energiakereskedő Kft.
Első Magyar Földgáz- és Energiakereskedő és Szolgáltató Kft.
EURO-BRIDGE Ker.és Szolg.Kft.
Fővárosi Gázkereskedelmi Kft.
MOL Földgázellátó Rt.
MOL Földgázz szállítói Rt.
NITROGÉN MŰVEK Rt.
PANRUSGAZ Magyar Orosz Gázipari Rt.
TIGÁZ Rt.

Földgáz tároló
MOL Földgáz tároló Rt.

Közüzemi nagykereskedő
MOL Földgázellátó Rt.

Földgáz elosztók
DBGÁZ Kft.
DDGÁZ Rt.
DÉGÁZ Rt.
DUNAFERR Energiaszolg. Kft
ÉGÁZ Rt.
FÓGÁZ Rt.
KÖGÁZ Rt.
Magyar Gázszolgáltató Kft.
MOL-GÁZ Kft.
OERG Kft.
TIGÁZ Rt.

Földgáz-kereskedők
E.ON Energiakereskedő Kft.
Első Magyar Földgáz- és Energiakereskedő és Szolgáltató Kft.
EURO-BRIDGE Ker.és Szolg.Kft.
Fővárosi Gázkereskedelmi Kft.
MOL Földgázellátó Rt.
PANRUSGAZ Magyar Orosz Gázipari Rt.
TIGÁZ Rt.

Vezetéken történő PB-gáz elosztók és szolgáltatók
MOL-GÁZ Kft.
PRIMAGÁZ Rt.
TOTAL Hungaria Kft.

**A földgázszolgáltatói engedélyesek tulajdon
megoszlása a jegyzett tőke arányában
2003. december 31-én**

	(%)
Állami tulajdon	
Önkormányzatok	18,82
Egyéb magyar tulajdonosok	20,61
Magyar tőkeérdekeltség összesen	39,43
Német befektetők	35,13
Osztrák befektetők	2,23
Francia befektetők	13,68
Olasz befektetők	9,53
Külföldi, ill. külföldi tulajdonú társaságok befektetései összesen	60,57
ÖSSZESEN	100,00

Hatósági (legmagasabb) földgázárak (AFA és energiaadó nélkül) (A 2003. október 15-től bevezetett lakossági kompenzáció hatásait nem tükrözve árak)

Table with columns for years from 1999 to 2005 and months. Rows include categories like 'Közfogyasztók (20-100 m³/év)', 'Nagyfogyasztók', and 'Kisfogyasztók'. Each cell contains numerical values representing gas prices and percentages.

Számozott megjegyzések:

- (1) Az 1. (kedvezményezett) árkategória alapján számolva
- (2) A 2. (nem kedvezményezett) árkategória alapján számolva
- (3) A kislevegyszítók, a középvegyszítók és a nagyvegyszítók I. esetében a meghirdetett, a nagyvegyszítók II. és III. esetében a meghirdetett "kedvezményezett" árak figyelembevételével számszerűsítve.
- (4) A nagyvegyszítók II. és III. esetében a meghirdetett "nem kedvezményezett", a többi vegyszítói csoport esetében a meg nem hirdetett "nem kedvezményezett" árak figyelembevételével számszerűsítve.
- (5) A 38/2000. (X. 31.) GM rendelet alapján számolva. (Hatályba lépés: 2000. november 3.)
Ez a rendelet hozta létre a "kedvezményezett" és a "nem kedvezményezett" megkülönböztetést.
- (6) A 41/2000. (XII. 8.) GM rendelet alapján számolva. (Hatályba lépés: 2000. december 8.)
A kedvezményezettek köre bővült. A számolásnál nem vettük figyelembe, hogy az új kedvezményezettek átlagára eltérő lehet.
- (7) Feltételezve, hogy a kedvezményezett és a nem kedvezményezett vegyszítók lekötési, vegyszítási aránya megegyezik.
- (8) A 2002. júliusi árak számításánál a 2001. tény súlyarányokkal számolva az átlagárak - általában - kissé eltérnek az ebben az oszlopban feltüntetett átlagáraktól.
- (9) A 6/2002. (VI. 24.) GKM rendelet alapján számolva. (Hatályba lépés: 2002. július 1.)
- (10) A 2001. tény súlyarányok alapján számolva ez az érték 34,12 Ft/m³-re adódik.
- (11) A viszonteladói átlagárak a 25/2002. (XI. 29.) GKM rendeletben előírt átadói teljesítménylekötésre való áttérés miatt változtak. (Hatálybalépés: 2002. december 7.)
- (12) A 6/2002. (VI. 24.) GKM rendeletben meghatározott díjtételek a 2003. május 15-től hatályos 30/2003. (V. 13.) GKM rendelet díjszerkezetének megfelelő új vegyszítói szerkezetben.
- (13) A végfelhasználói átlagár a különböző árkategóriákhoz tartozó vegyszított mennyiség és teljesítményigény becsült mértéke miatt csak igen nagy hibával lenne számítható.
- (14) Azonos díjtételek mellett a különböző vegyszítés és teljesítményigény-megosztás miatt eltérnek az átlagárak azonos vegyszítói kategórián belül.
- (15) A két különböző oszlopban szereplő 2002. decemberi átlagárra vonatkozó adat közötti eltérést az utólag helyesbített vegyszítási és teljesítménylekötési értékek magyarázzák.
- (16) A tarifarendszer "egyensúlyának" megőrzése nem tette lehetővé a megkülönböztetést az (a) és a (b) árcsoportok között adott vegyszítói kategórián belül.
- (17) Az (a) és (b) árcsoportoknak megfelelő vegyszítási szerkezet létrehozására nem álltak rendelkezésre adatok.
- (18) A díjtételek és átlagárak nem tartalmazzák a külön jogszabályban [a kedvezményes gázellátás igénybevételéről szóló 50/2003. (VIII. 14.) GKM rendelet] meghatározott gázár-kompenzáció hatásait.
- (19) A 20 m³/h-nál kisebb teljesítményigényű háztartási vegyszítóknál 2003. október 1-től az I. tömb gázdíja 36,66 Ft/m³, a II. tömbé 37,45 Ft/m³ (mindkettő a megfelelő kompenzációval), a III. tömbé 39,01 Ft/m³.
- (20) A hatósági árak szintjén megszűnik a "kedvezményezett" és "nem kedvezményezett", valamint az "(a) árcsoport" és "(b) árcsoport" megkülönböztetés.
A feltüntetett árak nem tartalmazzák az energiaadót (56 Ft/GJ a nem kivételezett nem lakossági vegyszítókra) és nem veszik figyelembe a háztartási és lakossági célú távhőtermelési célra értékesített földgázhoz tartozó gázdíj-kedvezményt. A földgáz ÁFÁ-ja 12%-ról 15%-ra nőtt.
- (21) A 20 m³/h-nál kisebb teljesítményigényű háztartási vegyszítóknál 2004. január 1-től az I. tömb gázdíja 38,95 Ft/m³, a II. tömbé 41,66 Ft/m³ (mindkettő a megfelelő kompenzációval), a III. tömbé 48,82 Ft/m³.
- (22) A 2003. májusi árkorrekciónál figyelembe vett súlyokkal.
- (23) A lényeges súlyváltozások által okozott hatásokat az átlagárak változásának százalékos mértéke nem tartalmazza
- (24) A 20 m³/h-nál kisebb teljesítményű gázmérővel rendelkező háztartási vegyszítóknál 2005. január 15-től az I. tömb gázdíja 40,4 Ft/m³, a II. tömbé 44,8 Ft/m³ (mindkettő a megfelelő kompenzációval), a III. tömbé 54,56 Ft/m³.
- (25) Az árváltozások a lakossági vegyszítók esetében a kompenzáció nélküli árakra vonatkoznak.

*A m³-ben és a GJ-ban megadott adatok táblázataik közötti különbséget az egyes kategóriákban értékesített földgáz eltérő fűtőértéke magyarázza.

Lakossági fogyasztók* földgáz árai 2005. január 15-től**

Ft	Éves		Havi		2005/2004.
	ÁFA nélkül	ÁFÁ-val	ÁFA nélkül	ÁFÁ-val	
Alapdíj	3504	4030	292	336	11,5%

Fogyasztás	Gázdíj a támogatás figyelembevételével				2005/2004.	Támogatás				2005/2004.
	Ft/m ³		Ft/MJ			Ft/m ³		Ft/MJ		
	ÁFA nélkül	ÁFÁ-val	ÁFA nélkül	ÁFÁ-val		ÁFA nélkül	ÁFÁ-val	ÁFA nélkül	ÁFÁ-val	
< 1500 m ³	40,37	46,45	1,187	1,635	3,5	14,13	16,25	0,416	0,478	42,7
1500-3000 m ³	44,75	51,48	1,316	1,513	7,3	9,75	11,22	0,287	0,330	35,8
3000 m ³ >	54,5	62,7	1,603	1,843	11,5	-	-	-	-	-

* 20 m³/h alatti mérővel rendelkezők (kb. 2,6 millió fogyasztó).

** Az ÁFA mértéke 15 %.

A földgáz rendszerhasználat (legmagasabb) hatósági díjai (ÁFA^{1/} nélkül)^{2/}

1. Szállítási díjrendszer^{3/}

szállítási teljesítménydíj						szállítási forgalmi díj		
közüzemi nagykereskedő által fizetendő			feljogosított fogyasztók által fizetendő					
Ft/m ³ /nap/év			Ft/m ³ /h/év			Ft/m ³		
2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás	2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás	2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás
484,7	502,4	3,65%	10 206	10 580	3,66%	0,52	0,536	3,08%

2. Elosztási díjrendszer^{4/}

Díjfizetésre kötelezett rendszerhasználók	elosztási átalánydíj			elosztási alapidj			elosztási alapidj			elosztási teljesítménydíj			elosztási forgalmi díj		
	Ft/m ³			Ft/év			Ft/m ³ /h/év			Ft/m ³ /h/év			Ft/m ³		
	2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás	2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás	2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás	2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás	2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás
a) gázmérővel nem rendelkező fogyasztók	8,99	9,12	1,45%												
b) névleges teljesítményű gázmérővel rendelkező fogyasztók				3 144	3 144	0,00%							7,19	7,31	1,67%
c) 20-100 m ³ /h közötti névleges (össz)teljesítményű mérővel rendelkező fogyasztók							2 073	2 073	0,00%				12,02	12,35	2,75%
d) 101-500 m ³ /h teljesítmény lekötésű fogyasztók										11 892	11 892	0,00%	6,10	5,77	-5,41%
e) 500 m ³ /h feletti teljesítmény lekötésű fogyasztók										11 892	11 892	0,00%	0,10	0,41	310,00%

3. Tárolási díjrendszer^{5/, 6/}

betárolási díj			kitárolási díj			mobil díj			csúcs díj		
Ft/m ³			Ft/m ³			Ft/m ³			Ft/m ³ /nap/év		
2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás	2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás	2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás	2004.jan. 1.	2004.júl. 1.	változás
1,228	1,2661	3,10%	0,564	0,582	3,19%	3,26*cm ^{0,48}	3,26*cm ^{0,48}	3,10%	146,52*cm ^{0,48}	151,1*cm ^{0,48}	3,10%

Megjegyzések:

- 1/. 2004. január 1-től 25 %.
- 2/. A 2004. január 1-jével, illetve a július 1-jével hatályba lépett díjakat a földgáz rendszerhasználati díjak megállapításáról szóló 70/2003. (X. 28.) GKM rendelet módosításáról szóló 108/2003. (XII. 29.) GKM rendelet, illetve a 90/2004. (VI. 26.) GKM rendelet tartalmazza.
- 3/. Közüzemi fogyasztók esetében - az együttműködő földgázrendszer közüzemi fogyasztók által történő terhelése mértékében - a közüzemi nagykereskedő fizeti meg a szállítási díjakat (mely magába foglalja a rendszerirányítási díjakat is) a szállítói engedélyes részére.
- 4/. Közüzemi fogyasztók esetében - az együttműködő földgázrendszer közüzemi fogyasztók által történő terhelése mértékében - a közüzemi szolgáltató fizeti meg az elosztási díjakat az elosztói engedélyes részére.
- 5/. A feljogosított fogyasztók esetében a tárolóhoz való hozzáférés tárgyalásos alapon történik (nem vonatkozik rájuk a hatósági ármegállapítás)
- 6/. Közüzemi fogyasztók esetében - az együttműködő földgázrendszer közüzemi fogyasztók által történő terhelése mértékében - a közüzemi nagykereskedő fizeti meg a tárolási díjakat a tárolói engedélyes részére. A közüzemi szolgáltató által a közüzemi nagykereskedőnek fizetett árak tartalmazzák a közüzemi nagykereskedő által a szállítói, illetve tárolói engedélyes részére fizetett szállítási, illetve tárolási díjak fedezetét is.